

Słownik kluczowych pojęć związanych z krajowym systemem kwalifikacji

**A GLOSSARY OF KEY
CONCEPTS RELATED TO
THE NATIONAL QUALIFICATIONS
SYSTEM**

*kwalifikacje
po europejsku*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

*kwalifikacje
po europejsku*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Szanowni Państwo!

Przekazujemy w Państwa ręce pierwsze wydanie „Słownika kluczowych pojęć związanych z krajowym systemem kwalifikacji”, przygotowanego w Instytucie Badań Edukacyjnych w ramach projektu „Opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji oraz Krajowego Rejestru Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie”.

Dlaczego przygotowaliśmy ten słownik? W Polsce w dokumentach oraz publikacjach dotyczących problematyki kwalifikacji te same słowa używane są w innych znaczeniach, różnie są też one rozumiane przez czytających. Trudności z terminologią sygnalizowane były od początku prac nad ramami kwalifikacji. Potrzebę opracowania takiego słownika potwierdzili także uczestnicy prowadzonej w pierwszej połowie 2011 r. debaty społecznej, w której uczestniczyli przedstawiciele instytucji edukacyjnych i szkoleniowych, związków zawodowych oraz organizacji pracodawców.

W 2009 r. Komitet Sterujący do spraw Krajowych Ram Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie przyjął wstępną propozycję słownika KRK. Wraz z postępowaniem prac nad projektem Polskiej Ramy Kwalifikacji pojawiła się jednak konieczność wprowadzenia modyfikacji i rozbudowania tego słownika.

Mamy nadzieję, że nowa wersja słownika będzie użytecznym narzędziem dla osób zaangażowanych w budowę krajowego systemu kwalifikacji w Polsce.

Zespół Redakcyjny

Dear Colleagues!

We are pleased to present the first edition of the „Glossary of key concepts related to the national qualifications system”, prepared by the Educational Research Institute as part of “The development of terms of reference for the implementation of the National Qualifications Framework and the National Qualifications Register for lifelong learning” project.

Why have we developed this glossary? In Poland, many words used in documents and publications on the issue of qualifications look familiar but more often than not they bear different meanings, and they are also understood differently by different readers. Difficulties with the terminology were signalled from the beginning of our work on qualifications frameworks. The need to develop such a glossary was also confirmed by the representatives of educational and training institutions, trade unions and employer organisations participating in the public debate during the first half of 2011.

In 2009, the Steering Committee for the National Qualifications Framework for Lifelong Learning approved the initial proposal of the NQF glossary. With the progress of work on the Polish Qualifications Framework, the need emerged to modify the glossary and to expand it.

We trust that this new version of the glossary will be a useful tool for persons engaged in establishing the national qualifications system in Poland.

The Team of Editors

Słownik opracował zespół w składzie:

Stanisław Sławiński (redakcja)

Horacy Dębowski

Henryk Michałowicz

Jolanta Urbanik

przy współpracy:

Ewy Chmieleckiej

Andrzeja Kraśniewskiego

Tomasza Saryusz-Wolskiego

Autorzy wyrażają podziękowanie wszystkim osobom, które przekazały swoje uwagi w trakcie opracowywania słownika.

Skład: Concept Studio,
biuro@conceptstudio.org

**Publikacja współfinansowana przez
Unię Europejską ze środków
Europejskiego Funduszu Społecznego**

w ramach projektu: „Opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania KRK oraz Krajowego Rejestru Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie”.

The Glossary was developed by the following team:

Stanisław Sławiński (editor)

Horacy Dębowski

Henryk Michałowicz

Jolanta Urbanik

with the involvement of:

Ewa Chmielecka

Andrzej Kraśniewski

Tomasz Saryusz-Wolski

The authors would like to thank all those persons who provided comments to the Glossary during the course of its development.

Composition: Concept Studio,
biuro@conceptstudio.org

Publication co-financed by the European Union from the European Social Fund

as part of: “The development of terms of reference for the implementation of the National Qualifications Framework and the National Qualifications Register for lifelong learning” project.

SPIS TREŚCI

Table of Contents

Część I - Wprowadzenie

Part I - Introduction

1. Polska Rama Kwalifikacji	7
<i>The Polish Qualifications Framework</i>	
1.1 Międzynarodowy i krajowy kontekst powstawania Polskiej Ramy Kwalifikacji jako podstawowego instrumentu w krajowym systemie kwalifikacji.....	7
<i>The international and national contexts for the development of the Polish Qualifications Framework as a fundamental tool of the national qualifications system.</i>	
1.2 Podstawowe założenia, na jakich budowana jest Polska Rama Kwalifikacji.....	9
<i>The basic assumptions for establishing the Polish Qualifications Framework</i>	
2. Słownik kluczowych pojęć	11
<i>Glossary of key concepts</i>	
2.1 Problemy z polską terminologią i próby ich rozwiązania	11
<i>Problems with Polish terminology and efforts to resolve them</i>	
2.2 Zasady definiowania terminów dla potrzeb krajowego systemu kwalifikacji, w tym Polskiej Ramy Kwalifikacji	15
<i>The principles applied in defining terms for the National Qualifications System, inclusive of the Polish Qualifications Framework</i>	
2.3 Budowa słownika kluczowych pojęć związanych z krajowym systemem kwalifikacji	17
<i>Developing the glossary of key concepts related to the National Qualifications System</i>	

Część II - Opisy haseł

Part II - Glossary entries - definitions

1. Akumulacja punktów zaliczeniowych	18
<i>Credit accumulation</i>	
2. Deskryptory.....	21
<i>Descriptors</i>	
3. Edukacja formalna.....	23
<i>Formal education</i>	
4. Edukacja pozaformalna	28
<i>Non-formal education</i>	
5. Efekty uczenia się	31
<i>Learning outcomes</i>	
6. Europejska Rama Kwalifikacji	33
<i>European Qualifications Framework (EQF)</i>	
7. Kompetencje społeczne	36
<i>Social competence</i>	

8.	Krajowy system kwalifikacji.....	38
	<i>National qualifications system (NQS)</i>	
9.	Kwalifikacja	40
	<i>Qualification</i>	
10.	Polska Rama Kwalifikacji.....	45
	<i>Polish Qualifications Framework (PQF)</i>	
11.	Poziom kwalifikacji	48
	<i>Qualification level</i>	
12.	Przenoszenie osiągnięć.....	50
	<i>Transfer of credits</i>	
13.	Uczenie się nieformalne.....	52
	<i>Informal learning</i>	
14.	Uczenie się samodzielne	55
	<i>Autonomous learning</i>	
15.	Uznawanie kwalifikacji	58
	<i>Recognition of qualifications</i>	
16.	Umiejętności	60
	<i>Skills</i>	
17.	Walidacja.....	62
	<i>Validation</i>	
18.	Wiedza	65
	<i>Knowledge</i>	

Część III - Indeks rzeczowy

Part III - Index

1. Spis wybranych terminów polskich dotyczących zagadnień związanych z krajowym systemem kwalifikacji, w tym ram kwalifikacji.	67
<i>A list of selected Polish terms related to the national qualifications system inclusive of qualifications frameworks.</i>	
2. Spis wybranych terminów angielskich dotyczących zagadnień związanych z krajowym systemem kwalifikacji, w tym ram kwalifikacji.	71
<i>A list of selected English terms related to the national qualifications system inclusive of qualifications frameworks.</i>	

Część IV - Bibliografia	73
Bibliography	

Część V - Ilustracje	76
Part IV - Illustrations	

Część I – WPROWADZENIE

1. Polska Rama Kwalifikacji

1.1 Międzynarodowy i krajowy kontekst powstawania Polskiej Ramy Kwalifikacji jako podstawowego instrumentu w krajowym systemie kwalifikacji.

W wielu dokumentach UE związanych z realizacją strategii lizbońskiej, w tym przede wszystkim w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, podkreśla się rolę ram kwalifikacji jako jednego z najważniejszych narzędzi, które służyć ma integrowaniu krajowych systemów kwalifikacji w wymiarze europejskim. Ma to wspierać realizację idei budowy społeczeństw opartych na wiedzy, a równocześnie ułatwić powstanie wspólnego europejskiego rynku pracy.

W Zaleceniu, zgodnie z jego tytułem, ustanowiono Europejską Ramę Kwalifikacji (ERK). Ponadto w dokumencie tym znalazła się, skierowana do państw członków UE, propozycja opracowania krajowych ram kwalifikacji „zgodnie z krajowym ustawodawstwem i praktyką”, podano też szereg ważnych zasad i wskazówek dotyczących tworzenia i funkcjonowania ram kwalifikacji. ERK ma służyć jako narzędzie, dzięki któremu kwalifikacje stają się bardziej czytelne i łatwiejsze do zrozumienia w różnych państwach i systemach kwalifikacji w Europie, a przez to umożliwią powiązanie różnych krajowych systemów kwalifikacji. Dlatego każda krajowa rama powinna jasno określać odniesienia swoich poziomów kwalifikacji do poziomów w ERK.

W zdecydowanej większości państw członków UE, w tym również w Polsce, podjęto działania zmierzające do stworzenia krajowych ram kwalifikacji zgodnie z założeniami ERK.

Part I – INTRODUCTION

1. The Polish Qualifications Framework

1.1 The international and national contexts for the development of the Polish Qualifications Framework as a fundamental tool of the national qualifications system.

In many EU documents related to implementing the Lisbon Strategy, especially in the Recommendation of the European Parliament and Council of April 23, 2008 on the establishment of the European qualifications framework for lifelong learning, the role of qualifications frameworks is emphasised as one of the most important tools for integrating national qualifications systems in Europe. This tool is to help achieve the idea of building knowledge-based societies and also to facilitate the establishment of a common European labour market.

The Recommendation, as reflected in its title, established the European Qualifications Framework (EQF). Additionally, this document proposed that EU member states develop national qualifications frameworks “in accordance with national legislation and practice” and provided a number of important principles and guidelines in developing and implementing qualifications frameworks. The EQF is to serve as a tool, resulting in qualifications that will become more readable and transparent in different countries and qualifications systems in Europe. This will then enable linkages to be made among different national qualifications systems. For this reason, each national framework should clearly indicate how its qualifications levels relate to the levels in the EQF.

A decided majority of EU member states, also including Poland, have undertaken activities to create national qualifications frameworks consistent with EQF principles.

Jednakże sposób realizacji tego zadania oraz stan zaawansowania prac przygotowawczych i wdrożeniowych jest w poszczególnych krajach różny. Wynika to faktu, że kraje wchodzące w skład UE są w bardzo różnej sytuacji – mają inaczej ukształtowane kwalifikacje, odmienne tradycje w dziedzinie edukacji oraz inne uwarunkowania społeczne i ekonomiczne. Istotnym założeniem, które zwiększa szanse powodzenia całego przedsięwzięcia, jest współpraca międzynarodowa, w tym udział ekspertów zagranicznych w budowie krajowych ram w poszczególnych państwach UE.

W Polsce istnieje wiele rodzajów kwalifikacji, wiele sposobów ich nadawania oraz wiele instytucji, które nadają je w oparciu o różne podstawy prawne, ale cały ten obszar nie tworzy logicznie uporządkowanej całości. Dlatego, przystępując do budowy krajowej ramy kwalifikacji, Polska musiała równocześnie podjąć szersze wyzwanie polegające na wprowadzeniu systemowych rozwiązań w obszarze kwalifikacji. Powstanie spójnego krajowego systemu kwalifikacji zostało uwzględnione w przygotowywanym obecnie projekcie rządowego dokumentu strategicznego pt. „*Perspektywa uczenia się przez całe życie*”¹.

W wyniku wielokierunkowych działań w Polsce powstać ma nowoczesny krajowy system kwalifikacji (KSK) oparty na efektach uczenia się. Na ten system składać się będzie ogół działań państwa związanych z formalnym potwierdzaniem efektów wszelkiego rodzaju uczenia się. W nowym systemie uwzględnione będzie większe zróżnicowanie dróg dochodzenia do kwalifikacji m.in. poprzez szersze wprowadzanie klarownych procedur przenoszenia i akumulacji osiągnięć w uczeniu się (ECTS, ECVET), dzięki czemu kwalifikacje staną się bardziej dostępne i przejrzyste. Ważnym składnikiem systemu będą m.in. ustalone zgodnie z zasadami ERK standardy w zakresie zapewniania jakości kwalifikacji. Jednym z głównych elementów tego systemu ma być Polska Rama Kwalifikacji. Wskazany powyżej kierunek przekształceń obszaru polskich kwalifikacji wpisuje się w założenia, na których opiera się uzgodniona w ramach UE wspólna polityka państw europejskich.

However, the way this task is being implemented and the stage of advancement in preparing and implementing the work vary in specific countries. This is because countries that constitute the EU find themselves in very diverse situations – their qualifications have developed differently, they have distinctive educational traditions and diverse social and economic conditions. A significant factor increasing the chance of success for this entire endeavour is international cooperation, including the involvement of foreign experts in developing national frameworks in particular EU countries.

Poland has many types of qualifications, many ways of granting them and a large number of institutions awarding them on the basis of various laws, but all the parts of this system do not form a logical and orderly whole. This is why Poland had to concurrently take on the broader challenge of introducing systemic solutions in the area of qualifications when it initiated work on developing a national qualifications framework. Establishing a coherent national qualifications system has been included in the government's proposed strategic document entitled "Perspectives for lifelong learning" currently being prepared².

As a result of work in many areas, a modern national qualifications system (NQS) based on learning outcomes is to be established in Poland. All of the work underway in the country related to developing the formal validation of outcomes of all types of learning will become part of this system. The new system will include a greater variety of paths leading to the acquisition of qualifications, among others, by the broad introduction of clear procedures of transfer and accumulation of credits (ECTS, ECVET), which will enable qualifications to become more accessible and transparent. An important ingredient of the system will be constituted by the qualifications quality assurance standards, established in conformance with EQF principles. The Polish Qualifications Framework will be one of the main elements of this system. As described above, the direction taken to transform Polish qualifications follows the principles on which the common policy is based that were agreed to by countries within the European Union.

¹Projekt rządowego dokumentu strategicznego *Perspektywa uczenia się przez całe życie*, Międzyresortowy Zespół do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji, Warszawa 2011 r. w wersji skierowanej pod obrady Komitetu Stałego Rady Ministrów w czerwcu 2011 r., projekt z 18 marca 2011 r., Biuletyn Informacji Publicznej Ministerstwa Edukacji Narodowej

²“*Perspectives for lifelong learning*” is a proposed strategic document developed by the Interdepartmental Team on lifelong learning, including the National Qualifications Framework. The proposed document dated 18.03.2011 was submitted to the Committee for European Affairs and Council of Ministers' Standing Committee

1.2. Podstawowe założenia na jakich budowana jest Polska Rama Kwalifikacji

Polska Rama Kwalifikacji (PRK) wyróżnia osiem poziomów kwalifikacji. W ramie każdy z poziomów określany jest przez tak zwane deskryptory, które w kategoriach ogólnych charakteryzują wymagane dla danego poziomu efekty uczenia się. Deskryptory w PRK (podobnie jak w ERK) mają na celu ujęcie pełnego spektrum efektów uczenia się – od najniższego do najwyższego poziomu, we wszystkich trzech sektorach edukacji (ogólnej, zawodowej i wyższej). Chodzi o uwzględnienie uczenia się zarówno w sytuacjach związanych z pracą, jak i nauką, kształcenia lub szkolenia zarówno początkowego (w szkole/uczelni), jak i ustawicznego (po zakończeniu edukacji w szkole/uczelni, np. w toku pracy zawodowej). Uwzględniają one efekty uczenia się osiągnięte w systemie edukacji formalnej, pozaformalnej oraz w wyniku nieformalnego uczenia się.

W proponowanym modelu Polskiej Ramy Kwalifikacji przyjmuje się założenie, że docelowo w polskim systemie kwalifikacji będzie się wyróżniać kwalifikacje „pełne” oraz węższe od nich zakresowo kwalifikacje „częstkowe” (zawsze przyporządkowane do określonego poziomu). Uzyskanie pełnej kwalifikacji będzie umożliwiało ubieganie się o odpowiednią kwalifikację pełną na wyższym poziomie. Nabycie kwalifikacji „częstkowej” na danym poziomie nie będzie dawać podstawy do ubiegania się o pełną kwalifikację wyższego poziomu, będzie mogło natomiast oznaczać częściowe wypełnienie wymagań ustalonych dla określonej pełnej kwalifikacji³.

Każda pełna kwalifikacja będzie miała określoną minimalną „objętość” („rozmiar”) – zakres i poziom zaawansowania efektów uczenia się, które się na nią składają, w tym minimalną „objętość” efektów uczenia się na poziomie co najmniej równym poziomowi tej kwalifikacji. „Objętość” kwalifikacji określana będzie przy pomocy punktów ECTS lub innych systemów punktowych umożliwiających akumulację i przenoszenie osiągnięć.

1.2. The basic assumptions for establishing the Polish Qualifications Framework

The Polish Qualifications Framework (PQF) distinguishes eight levels of qualifications. Each level within the framework is described by descriptors, which characterise in general categories the required learning outcomes for each level. The aim of the PQF descriptors (likewise for the EQF) is to capture the full spectrum of learning outcomes – from the lowest to the highest level, in all three sectors of education (general, vocational and higher education). This means including learning that takes place in situations related to work, as well as to studies, education or training, both initial learning (in school/university) as well as continuing education (after having completed education at school, during occupational activity, for example). The descriptors take into account learning outcomes that are achieved in formal and non-formal education, as well as through informal learning.

The proposed model of the Polish Qualifications Framework assumes that the intent of the Polish qualifications system is to distinguish between full qualifications and the narrower in scope, partial qualifications (which will always be assigned to a specified PQF level). Holding full qualifications will enable a person to begin the process of achieving the appropriate full qualifications at a higher level. Acquiring partial qualifications for a given level will not allow a person to begin the process of achieving full qualifications at a higher level, but such a person will be able to partially fulfil the requirements established for a specified, full qualification.⁴

Each full qualification shall have its minimal volume defined – the scope and level in achieving its constituent learning outcomes, including a minimal volume of learning outcomes at a level equal to at least the level of that qualification. The volume of a qualification will be described by means of ECTS credits or some other system that will allow credits to be accumulated and transferred.

³ Na przykład zgodnie z wprowadzanymi obecnie przepisami uczeń będzie zdobywał kwalifikację częstkową pod nazwą „Montaż i eksploatacja komputerów osobistych oraz urządzeń peryferyjnych”, która jest jednym z wymagań do uzyskania kwalifikacji pełnej pod nazwą „Technik informatyk”.

⁴ For example, in compliance with regulations currently being introduced, a learner will acquire a partial qualification called “Assembly and use of personal computers and peripheral equipment”, which is one of the requirements for the full qualification known as “IT technician”.

W PRK efekty uczenia się, podobnie jak w ERK podzielono na trzy następujące grupy:

- Wiedza – zbiór uzasadnionych sądów (opisów faktów, teorii oraz zasad postępowania) będących wynikiem poznawczej działalności człowieka. W kontekście Europejskiej Ramy Kwalifikacji wiedzę opisuje się jako teoretyczną lub faktograficzną.
- Umiejętności – zdolność do stosowania wiedzy i korzystania z know-how w celu wykonywania zadań i rozwiązywania problemów. W kontekście ERK umiejętności określa się jako umysłowe (kognitywne – obejmujące myślenie logiczne, intuicyjne i kreatywne) oraz praktyczne (związane ze sprawnością i korzystaniem z metod, materiałów, narzędzi i instrumentów).
- Kompetencje społeczne – udowodniona (w pracy, nauce oraz w rozwoju osobistym) zdolność stosowania posiadanej wiedzy i umiejętności z uwzględnieniem zinternalizowanego (uwewnętrznionego) systemu wartości. Dla potrzeb ERK te kompetencje określa się bazując na kategoriach odpowiedzialności i autonomii.

Efekty uczenia się na każdym z kolejnych poziomów kwalifikacji różnią się od efektów wymaganych na poziomach poprzednich (niższych). Różnice te są istotne i dotyczą ilości oraz głębi wiedzy, stopnia złożoności/skomplikowania wymaganych umiejętności oraz poziomu samodzielności i zdolności do podjęcia odpowiedzialności za pracę/działanie/naukę swoją i/lub innych.

Learning outcomes in the PQF, as in the EQF, are divided into the three following areas:

- *Knowledge – a set of substantiated judgements (a body of facts, theories and principles of conduct) resulting from the cognitive activity of a human being. In the context of the European Qualifications Framework, knowledge is described as theoretical and/or factual.*
- *Skills – the ability to apply knowledge and use know-how to complete tasks and solve problems. In the context of the EQF, skills are described as cognitive (involving the use of logical, intuitive and creative thinking) and practical (involving manual dexterity and the use of methods, materials, tools and instruments).*
- *Social competence – the proven ability (in work, study situations and personal development) to use possessed knowledge and skills within the context of an internalised system of values. The EQF describes social competence in terms of responsibility and autonomy.*

Learning outcomes at each successive qualification level differ from the required learning outcomes of the preceding (lower) level. These differences are significant and relate to the amount and depth of knowledge, degree of complexity/difficulty of required skills and the level of independence and ability to assume responsibility for one's own work/activities/study and/or that of others.

2. Słownik kluczowych pojęć

2.1. Problemy z polską terminologią i próby ich rozwiązania

Celem Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 roku w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie jest „utworzenie wspólnych ram odniesienia, które będą służyć jako narzędzie przekładu kwalifikacji i ich poziomów w różnych systemach kwalifikacji i ich poziomach, zarówno w kształceniu ogólnym, wyższym, jak i kształceniu i szkoleniu zawodowym”⁵. Aby tak się stało, aby każdy zainteresowany był w stanie z tego narzędzia korzystać, zarówno ramy europejskie, jak i Polska Rama Kwalifikacji, powinny być zrozumiałe dla szerokiego kręgu odbiorców, a terminy i pojęcia w niej użyte powinny być klarownie i prosto wyłożone.

Tymczasem w Polsce stoimy wobec problemów terminologicznych utrudniających, czy wręcz uniemożliwiających zrozumienie, czym mają być ramy kwalifikacji. Problemy te wynikają z jednoczesnego funkcjonowania w naszym piśmiennictwie zarówno tradycyjnej konotacji terminów wypracowanych w naukach pedagogicznych, jak i nowych, ale już utrwalonych nawyków językowych. Te nowe znaczenia powstają jako rezultat prac współczesnych legislatorów, a także tłumaczy pracujących w agendach europejskich, którzy, pracując pod presją czasu, nie zawsze mają możliwość sprawdzania specjalistycznego znaczenia poszczególnych terminów.

Problemy z właściwym tłumaczeniem dokumentów europejskich wynikają także z faktu, że historycznie ukształtowana polska terminologia dotycząca spraw edukacji, w tym kształcenia, szkoleń i uczenia się oraz kwalifikacji, jest wieloznaczna, dosyć płynna i wewnętrznie niespójna. Dodatkowe trudności w posługiwaniu się terminologią powstają w związku z szybkim rozwojem tej dziedziny, co skutkuje częstym modyfikowaniem definicji stosowanych

2. The Glossary of Key Concepts

2.1. Problems with Polish terminology and efforts to resolve them

The objective of the Recommendation of the European Parliament and Council of April 23, 2008 on establishing the European Qualifications Framework for lifelong learning is to “create a common reference framework which should serve as a translation device between different qualifications systems and their levels, whether for general and higher education or for vocational education and training”⁶. In order for this to happen, in order to enable each stakeholder to take advantage of this tool, both the European frameworks as well as the Polish Qualifications Framework must be understandable to a broad range of individuals and institutions. Thus the terms and concepts used in the frameworks should be clear and simply explained.

Meanwhile, we face problems with terminology in Poland that make it difficult, or even impossible, to understand what qualifications frameworks should be. These problems are due to the simultaneous use of traditionally understood terminology in the pedagogical sciences, as well as the use of new connotations for the same terms that have already taken root in our language. These new meanings arose as the result of current legislative work, as well as the labour of translators working in EU structures, who, under time constraints, did not always have the option to check the definitions of the specialised terms they were translating.

Problems with correctly translating European documents are also related to the fact that the historically developed Polish terminology related to education, including schooling, training and learning, as well as qualifications, has multiple meanings, is fairly fluid and lacks internal congruence. An additional challenge in using this terminology is due to the speed of developments in this field, resulting in frequent modifications of definitions used by the community of international

⁵ Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, 2008.

⁶ Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008.

przez środowisko międzynarodowych ekspertów, przygotowujących projekty kolejnych dokumentów dotyczących ram kwalifikacji. Przy tym wiele nowych polskich terminów z tej dziedziny, to wyrażenia pochodzące z języka angielskiego, które autorzy licznych opracowań stosują w polskim kontekście, uciekając się tylko do literalnego przekładu. Niestety nader często terminy te okazują się być homonimami (*false friends*).

Przykładem problemów z właściwym doбором polskich wyrazów jest dotychczasowa praktyka używania różnych wariantów przymiotnika „formalne” w zestawieniach ze wyrazami takimi jak uczenie się, kształcenie, edukacja, itp. W różnych materiałach i dokumentach dosyć swobodnie angielskie *formal learning* tłumaczono na polski jako „uczenie się formalne”. Jednakże taki przekład, łatwy jako językowa kalka, nie brzmi najlepiej w języku polskim, ponieważ przymiotnik „formalne” nie wchodzi w związek frazeologiczny z wyrażeniem „uczenie się”⁷. Dlatego z punktu widzenia zgodności z normami języka polskiego wydaje się właściwe, aby biorąc pod uwagę utrwalone już nawyki językowe, w materiałach i dokumentach dotyczących krajowego systemu kwalifikacji, tłumacząc angielski termin *formal education*, używać sformułowania „edukacja formalna”, ale wycofać się z terminu „uczenie się formalne”. Natomiast angielskie *formal learning* tłumaczyć jako „uczenie się w systemie/ramach edukacji formalnej”. Przymiotnika „pozaformalny” w języku polskim w ogóle wcześniej nie było i utworzono go na takiej samej zasadzie jak wyrazy: „pozarządowe” (organizacje) „pozaustrojowe” (zapłodnienie), aby przy jego pomocy rozwiązać problem znalezienia polskiego odpowiednika dla angielskiego *non-formal education/learning*. W tej sytuacji wydaje się, że termin „edukacja pozaformalna” powinien być w oficjalnym słowniku utrwalony, a w odniesieniu do wyrażenia „uczenie się” należałoby używać także dłuższego, ale zdecydowanie bardziej poprawnego językowo sformułowania „uczenie się w systemie/ramach edukacji pozaformalnej”.

experts who are preparing proposals of successive documents on qualifications frameworks. Additionally, many of the new Polish terms in this field originate from the English language, and the authors of numerous papers use them in a Polish context by providing only their literal translations. Unfortunately, too often these terms turned out to be only homonyms (false friends).

An example of the problem of choosing the best Polish term is the present practice of using various forms of the adjective formal together with such expressions as learning, instruction, education, etc. The English formal learning has been rather freely translated into Polish as uczenie się formalne. But this example, an easy literal juxtaposition of words, does not sound very well in Polish, because the adjective formal is not used in phrasal constructions with the word learning.⁸ From the perspective of agreement with Polish linguistic norms, it is better to take the established habits of language use into consideration and translate the English term formal education as edukacja formalna, but avoid the term uczenie się formalne – formal learning – in the materials and documents on the national qualifications system. However, the English formal learning can be translated as uczenie się w systemie/ramach edukacji formalnej – learning in a formal educational system/framework. The adjective non-formal – pozaformalny did not exist earlier in the Polish language and was created using the same principles as the terms: pozarządowe – non-governmental (organisations), pozaustrojowe – extracorporeal (referring to in vitro fertilisation), to help resolve the problem of finding the Polish equivalent for the English non-formal education/learning. In this situation, it seems that the term non-formal education – edukacja pozaformalna – should be firmly set in the official glossary, whereas when coupled with the word learning – uczenie się – the longer, decidedly more correct linguistic formulation of learning in the non-formal educational system/framework – uczenie się w systemie/ramach edukacji pozaformalnej – should be used.

⁷ W jęz. polskim przymiotnik „formalny” może oznaczać między innymi: *zgodny z przepisami* (np. poprawny z formalnego punktu widzenia), *zobowiązujący* (np. zgłosić formalny wniosek), *zgodny z procedurą* (np. formalne głosowanie), *oficjalny* (np. formalne powitanie), *urzędowy* (np. formalny wykaz), *dotyczący tylko formy, a nie treści*, to znaczy *nie bardzo istotny, powierzchowny, pozorny* (np. sprzeciw tylko formalny), *rzeczywisty, prawdziwy, realny* (np. doszło formalnego buntu załogi).

⁸ *In Polish, the adjective „formal” can mean, among other things: in conformance with regulations (for example, correct from a formal point of view), obligatory (for example, announcing a formal conclusion), according to procedures (for example, formal voting), official (for example, formal greetings), authorized by the state (for example, a formal list), related only to form, not content, which means not very important, superficial, ostensible (for example, only a formal objection), actual, true, real (for example, it came to a formal mutiny of the crew).*

Ponadto należy zwrócić uwagę, że przymiotnik „nieformalny” w zestawieniu z wyrażeniami „edukacja” i „uczenie się”, wbrew sugestywnie narzucającemu się skojarzeniu, nie odpowiada znaczeniowo angielskiemu terminom *non-formal education/learning*⁹. Biorąc pod uwagę znaczenia, jakie przymiotnik „nieformalny”¹⁰ przyjmuje w języku polskim, proponujemy, aby podtrzymać w miarę ugruntowane już ustalenie, że angielskiemu *informal learning* odpowiada polskie „uczenie się nieformalne”. Równocześnie należy zaznaczyć, że na gruncie polskiej terminologii raczej nie powinno się używać sformułowań „edukacja nieformalna”, i „kształcenie nieformalne”, ponieważ w języku polskim wyrazy „edukacja” i „kształcenie” mają wiele różnych znaczeń, ale nie mogą być używane jako synonim wyrażenia „uczyć się”¹¹, gdyż cały sens uczenia się „nieformalnego” zamyka się w „uczeniu się”, tyle że bez profesjonalnego ukierunkowania (nauczyciela).

Biorąc pod uwagę powyższe oraz fakt, że z punktu widzenia polityki na rzecz uczenia się przez całe życie najistotniejsze jest tworzenie odpowiednich warunków formalnych i instytucjonalnych dla osób uczących się i temu służyć ma budowany krajowy system kwalifikacji, w tym słowniku przyjmuje się perspektywę systemową/instytucjonalną, dlatego jako hasła do opisanego wybrano terminy „edukacja formalna” i „edukacja pozaformalna”.

Potrzeba przezwyciężenia narastającego chaosu językowego w szeroko pojętej sferze edukacji, a zwłaszcza jednoznacznego zdefiniowania podstawowych terminów odnoszących się do krajowego systemu kwalifikacji, skłoniła nas do podjęcia w ramach projektu „Opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji oraz Krajowego Rejestru Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie” kolejnej rundy

Additionally, it should be noted that the adjective informal – nieformalny – together with the words education – edukacja – and learning – uczenie się – despite the suggested connotations, are not equivalent in meaning with the English term non-formal education/learning.¹² Given the meaning of the adjective informal¹³ in Polish, we propose maintaining the generally accepted decision of using uczenie się nieformalne for the English informal learning. At the same time, it bears noting that in Polish terminology, the phrase informal education or informal instruction should not be used, because even though the Polish terms for education and instruction have many various meanings, they cannot be used as synonyms for the expression to learn – uczyć się,¹⁴ as the entire sense of informal learning is included in the term learning – uczenie się – just not under the direction of a professional (teacher).

Bearing this in mind, together with the fact that the most important issue from the viewpoint of lifelong learning policies is to create appropriate formal and institutional conditions for learners, with this also being the aim of establishing the national qualifications system, the systemic/institutional perspective is represented in the glossary, and for this reason, the terms formal education and non-formal education were chosen to be defined.

The need to overcome the ever increasing linguistic chaos in the broadly understood field of education, and especially to unequivocally define the fundamental terms related to the national qualifications system, induced us to undertake another round of work on a glossary of key concepts related to the national qualifications system (NQS) as part of The development of terms of reference for the implementation of the National Qualifications Framework and the National

⁹ Na tym przykładzie szczególnie wyraźnie widać, że tłumaczenie terminologii fachowej z języka obcego na zasadzie prostej kalki językowej może prowadzić do merytorycznie błędnych przekładów.

¹⁰ Może oznaczać między innymi: *swobodny* (np. obowiązuje strój nieformalny), *nieoficjalny* (np. nieformalny szczyt przywódców), *niezgodny z przepisami* (np. zrobić coś w sposób nieformalny), *niezgodny z procedurą* (np. przebieg głosowania był nieformalny), *niezobowiązujący* (np. nieformalny wniosek).

¹¹ Np. poprawne jest sformułowanie „nieformalnie uczyć się matematyki”, ale nie mieści się w normach języka polskiego prosta zamiana, czyli zestawienie wyrazów: „nieformalnie edukować/kształcić matematyki”.

¹² *This example shows especially clearly that basing interpretations of foreign-language professional terminology on simply copying individual words to one's own language can lead to incorrect translations of the term's meaning.*

¹³ *It can mean, among other things, relaxed (for example, dress in informal attire), unofficial (for example, an unofficial summit of leaders), against regulations (for example, doing something informally), against procedures (for example, the voting procedure was unofficial), not obligatory (for example, an informal motion).*

¹⁴ *For example, it is proper to use the phrase nieformalnie uczyć się matematyki – to learn mathematics informally; but juxtaposing the words to educate/instruct mathematics informally – nieformalnie edukować/kształcić matematyki does not conform to Polish language norms.*

prac nad słownikiem kluczowych pojęć związanych z krajowym systemem kwalifikacji (KSK). Celem tego działania było umożliwienie bezkolizyjnego porozumiewania się różnych grup interesariuszy, a tym samym prowadzenie efektywnej debaty na ten ważny społecznie temat.

Obecne działania są kontynuacją prac rozpoczętych ponad pięć lat temu, które toczyły się równocześnie z postępem prac projektowych i wdrożeniowych KRK. Zapoczątkowane zostały wraz z powołaniem w grudniu 2006 r. Grupy Roboczej ds. KRK dla szkolnictwa wyższego przy Ministrze Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Owoce tych prac był „Pangloss” – Glosariusz terminów Krajowej Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego¹⁵, który stanowił załącznik do pierwszej wersji Założeń Krajowych Ram Kwalifikacji dla polskiego systemu szkolnictwa wyższego. Prace nad polską terminologią dotycząca krajowego systemu kwalifikacji były kontynuowane następnie w zespole słownikowym działającym w ramach powołanej przez Ministra Edukacji Narodowej w 2008 roku Grupy Roboczej w ramach projektu „Opracowanie bilansu kwalifikacji i kompetencji dostępnych na rynku pracy oraz modelu Krajowych Ram Kwalifikacji”. „Pangloss” stanowił punkt odniesienia przy tworzeniu kolejnego materiału pod nazwą „Glosariusz podstawowych terminów związanych z ramami kwalifikacji „Prowizorium terminologiczne”¹⁶.

Projekt glosariusza wypracowany w latach 2006-2009 stanowił załącznik do założeń przedłożonych Komitetowi Sterującemu ds. Krajowych Ram Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, który na posiedzeniu w dniu 17 maja 2010 r. przyjął to opracowanie jako podstawę do dalszych prac koncepcyjnych i wdrożeniowych. Stanowił także punkt wyjścia dla niniejszego opracowania pt. „Słownik kluczowych pojęć związanych z krajowym systemem kwalifikacji”.

Qualifications Register for lifelong learning project. The aim of this task was to enable various stakeholder groups to communicate with each other without barriers, and to also conduct an effective debate on this socially important topic.

The current work is a continuation of activities begun over five years ago that were carried out at the same time as work progressed on the proposed design and implementation of the National Qualifications Framework. It began with the initiation of the Working Group for the National Qualifications Framework for higher education at the Ministry of Science and Higher Education in December 2006. The result of this work was “Pangloss” – a glossary of terms of the National Qualifications Framework for Higher Education,¹⁷ which was appended to the first version of the Terms of Reference of the National Qualifications Framework for Higher Education. Work on Polish terminology for the National Qualifications System was next continued by a glossary team within a Working Group functioning as part of a project implemented by the Ministry of Education in 2008 entitled Establishing a balance sheet of qualifications and competences available in the labour market and developing a model of the National Qualifications Framework (NQF). “Pangloss” served as a reference for developing the next document entitled Glossary of basic terms related to qualifications frameworks “Terminological proviso”.¹⁸

The proposed glossary developed in 2006-2009 was appended to the terms of reference presented to the Steering Committee for the National Qualifications Framework, who, at its meeting of May 17, 2010, accepted this document as the basis for further conceptual work and applications. It also served as the starting point for this document, A Glossary of Key Concepts related to the national qualifications system.

¹⁵ Pangloss – termin ukuty przez Marka Frankowicza, eksperta bolońskiego, UJ, na potrzeby konstrukcji Glosariusza terminów Krajowej Ramy kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego.

¹⁶ Powstałe w ramach projektu „Opracowanie bilansu kwalifikacji i kompetencji dostępnych na rynku pracy w Polsce oraz modelu Krajowych Ram Kwalifikacji (KRK)”.

¹⁷ Pangloss – a term coined by Marek Frankowicz, a Bologna Process expert, Jagiellonian University, for use in the Glossary of terms for the National Qualifications Framework for Higher Education.

¹⁸ Developed as part of the Establishing a balance sheet of qualifications and competences available in the labour market in Poland and developing a model of the National Qualifications Framework (NQF) project.

2.2. Zasady wyboru i definiowania terminów dla potrzeb KSK, w tym PRK

Najważniejsze ustalenia terminologiczne dotyczące zagadnień uczenia się przez całe życie zawiera projekt dokumentu „Perspektywa uczenia się przez całe życie”.

W dokumencie tym całość problematyki ujmowana jest z perspektywy uczącego się, który stanowić ma główny punkt odniesienia działań państwa w tym zakresie. Natomiast słownik budowany dla potrzeb krajowego systemu kwalifikacji z oczywistych powodów przyjmuje nieco inną perspektywę, dotyczącą bowiem budowy infrastruktury prawnej i organizacyjnej dla polityki na rzecz uczenia się przez całe życie. Opisane w tym słowniku hasła (główne) wyrażone są w terminach akcentujących ujęcie systemowe, na przykład „edukacja formalna” i „edukacja pozaformalna”, ponieważ rozwiązania legislacyjne i instytucjonalne, w których używane muszą być te sformułowania, tworzyć będą nowy krajowy system kwalifikacji w Polsce, w całości służący przede wszystkim potrzebom osób uczących się.

Przygotowując ten słownik w pierwszej kolejności poszukiwano w istniejących już dokumentach, materiałach i publikacjach definicji poszczególnych haseł, które można by uznać za przydatne z punktu widzenia budowy krajowego systemu kwalifikacji. Jednak w przypadku wielu haseł okazało się, że dostępne definicje nie odpowiadają potrzebom, ponieważ nie spełniają kryterium funkcjonalności, to znaczy nie dają możliwości klarownego opisywania istniejącego stanu rzeczy oraz projektowania nowych rozwiązań prawnych i organizacyjnych w obszarze kwalifikacji. W takich przypadkach inspirować się różnymi źródłami projektowano własne definicje unikając, o ile to możliwe, naruszania ukształtowanych już tradycji terminologicznych w tej dziedzinie, ale równocześnie uwzględniając rygory poprawności logicznej i językowej. Niektóre z tych propozycji to definicje regulujące²⁰, inne są definicjami projektującymi²¹.

2.2. The principles applied in choosing and defining terms for the NQS, including the PQF

The most important terminological assignments related to lifelong learning are presented in the “Perspectives for lifelong learning” project document.

In this document, the entire issue is formulated from the perspective of the learner, who is to be the main reference point for state activities in this field. The glossary, however, was developed in response to the needs of the national qualifications system, and for obvious reasons, assumes a rather different perspective, as it relates to the legal and organisational infrastructure for lifelong learning policies. The (main) terms defined in this glossary are expressed in words that reflect a systemic framework, for example „formal education” and „non-formal education”, because the legislative and institutional solutions where these words must be used will be providing the new national qualifications system in Poland with its form, in its entirety serving, above all, the needs of learners.

In preparing this glossary, we first sought out definitions of specific words in already existing documents and publications that could be useful in building a national qualifications system. But the available definitions of many terms were found to be lacking because they did not meet the criteria of functionality, that is, they did not provide a clear description of the existing state of affairs nor provide the opportunity to design new legal and organisational solutions in the area of qualifications. In such cases, inspired by various sources, we developed our own definitions, avoiding, to the extent possible, dissonance with traditionally used terminology in this field, but at the same time taking into account the requirements of logical and linguistic propriety. Some of these proposals are regulatory definitions;¹⁹ others are definitions to be used in future developmental work.²²

¹⁹ This is the type of terminological assignment that sharpens the definition of the term, but takes into account the way it is typically understood.

²⁰ Typ ustaleń terminologicznych wystrzegających treść nazw, ale liczących się ze zwyczajowym rozumieniem tych nazw.

²¹ Znajdują gwarancję swej prawdziwości w ustaleniu terminologicznym, wprowadzając termin do języka, są arbitralne. Nie wymagają uzasadnienia.

²² The correctness of the term is guaranteed by the terminological assignment, the term is introduced into the language and is arbitrary. It does not require justification.

Tworząc słownik pojęć i terminów dla potrzeb krajowego systemu kwalifikacji (który zachowując swoją autonomię, powinien być równocześnie kompatybilny z systemami kwalifikacji innych krajów Unii Europejskiej), trzeba było pogodzić się z tym, że niektóre terminy są na gruncie języka polskiego zupełnie nowe np. *edukacja pozaformalna*. Inne są prostą kalką terminów angielskich – dlatego brzmią obco, czasem nawet trochę fałszywie i niewątpliwie odstają od klasycznego wzorca języka polskiego. Należy podkreślić, że kalkowanie w naszym języku terminów angielskich nie zawsze daje dobre efekty. Na przykład angielski termin *formal education* dosyć dobrze przekłada się na polski – *edukacja formalna*, ale już w przypadku terminu *formal learning* jego polska kalka – *uczenie się formalne* brzmi zdecydowanie gorzej. W języku polskim treść angielskiego *formal learning* może być wyrażona dużo bardziej odpowiednio przy pomocy sformułowania – „uczenie się w systemie edukacji formalnej”.

Ze względów praktycznych lista opisanych w tym słowniku haseł została maksymalnie ograniczona. Kryterium wyboru haseł było ich znaczenie jako pojęć podstawowych (kluczowych, bazowych) niezbędnych do zaprojektowania krajowego systemu kwalifikacji, w tym zredagowania odpowiednich przepisów prawa, przy czym ważne z punktu widzenia budowy krajowego systemu kwalifikacji wyrazy, których użycie nie stwarza w naszym języku wątpliwości interpretacyjnych, nie zostały opisane. Terminy powiązane znaczeniowo z poszczególnymi głównymi hasłami wkomponowano do odpowiednich rubryk w opisie danego hasła. Przy takiej koncepcji niezbędne było stworzenie także indeksu rzeczowego jako integralnej części słownika.

Przedstawione w słowniku nowe definicje powstały przy pewnych założeniach, które dotyczą zasad budowy w Polsce systemu kwalifikacji, w tym zwłaszcza potwierdzania kompetencji uzyskanych w drodze uczenia się poza systemem formalnej edukacji. Definicje te są funkcjonalne w tym znaczeniu, że będą ułatwiać budowanie w Polsce krajowego systemu kwalifikacji. Oczywiście jest, że przy innych założeniach dotyczących przyszłego krajowego systemu kwalifikacji potrzebne byłoby nieco inne zdefiniowanie niektórych terminów.

In creating the glossary of concepts and terms for the national qualifications system (which while maintaining its autonomy should also be compatible with the qualifications systems of other European Union countries), we had to accept the fact that some terms were completely new in the Polish language, for example, non-formal learning [edukacja pozaformalna]. Others are directly copied from English terms – and this is why they sound foreign, at times slightly jarring, and undoubtedly stand apart from the classical form of the Polish language. It should be noted that copying English terms into Polish does not always result in a good effect. For example, the English term formal education translates well into Polish – edukacja formalna, whereas the term formal learning, when literally turned into Polish, sounds much worse – uczenie się formalne. In Polish, the English term formal learning is expressed much more appropriately by using the phrase – “learning in the formal educational system”.

For practical reasons, the list of terms described in this glossary was limited to the extent possible. The criterion of including a term in the glossary was its meaning as a fundamental (key, basic) concept essential in developing the national qualifications system, including the need to edit appropriate legislative regulations, whereas terms important to this process that did not evoke doubts as to their interpretation and understanding in Polish language were not described. Terms with meanings related to the main entries were added in the appropriate columns of the description. In doing so, it was also necessary to create a subject index as an integral part of the glossary.

The new definitions presented in the glossary were developed according to certain assumptions related to the principles of developing the qualifications system in Poland, especially in relationship to confirming competences acquired through learning outside of the formal educational system. These definitions are functional in the sense that they enable the national qualifications system to be developed in Poland. It is obvious that slightly different definitions of some of the terms would have been required if we had applied other assumptions related to the future national qualifications.

2.3. Budowa słownika kluczowych pojęć związanych z krajowym systemem kwalifikacji

Słownik zawiera 18 głównych haseł. Każde hasło zostało opisane w 11 następujących kategoriach tematycznych:

1. Definicja (przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.),
2. Komentarz (do przyjętej definicji),
3. Synonimy i terminy używane zamiennie,
4. Inne terminy o zbliżonym znaczeniu,
5. Potoczne rozumienie hasła,
6. Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady),
7. Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach,
8. Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki,
9. Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK,
10. Inne znaczenia, w których obecnie to hasło nie powinno być używane,
11. Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła (które obecnie już nie powinny być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle).

Każde hasło główne, objaśniająca je definicja oraz komentarz do tej definicji są przedstawione w języku polskim i angielskim.

Oprócz opisów haseł w słowniku znajduje się indeks rzeczowy zawierający listę polskich wyrazów powiązanych znaczeniowo z tymi hasłami. W indeksie są one ułożone w porządku alfabetycznym. Przy każdym znajdują się odesłania do tych opisów, w których dany wyraz się pojawia, w niektórych przypadkach dołączono także dodatkowe wyjaśnienie. Odesłania wskazują na hasło (lub hasła) oraz numery pól zawierających najistotniejsze wyjaśnienie danego wyrazu.

Ponadto w indeksie rzeczowym zamieszczono listę angielskich wyrazów powiązanych znaczeniowo z hasłami wraz z odesłaniami.

2.3. The principles applied in choosing and defining terms for the NQS, including the PQF

The glossary contains 18 main terms. Each term is described using the following 11 thematic categories:

1. Definition (approved by the Steering Committee of the NQF in 2011),
2. Commentary (to the approved definition),
3. Synonyms and interchangeably used terms,
4. Other terms with close meanings,
5. Popular understanding of the term,
6. References of the term to actual situations, phenomena, facts (examples),
7. Examples of the proper use of the term in various contexts,
8. References to European documents related to the issue,
9. References to other terms in the NQS Glossary,
10. Other meanings that should no longer be used for the term,
11. Other words that until now have been used to express the meaning of the term (which should no longer be used to describe the meaning of the term).

Each main term, its definition and commentary to the definition are presented in Polish and English.

In addition to the terms in the glossary, an index of Polish words with meanings related to the terms is also included. They are listed in the index in alphabetical order. Each entry is referenced to the term where the given word appears, and in some cases additional explanations are provided. The index refers the reader to the glossary term (or terms) as well as to the number of the entry with the most relevant description of the given word.

Additionally, the index includes a list of English words whose definitions relate to the glossary entries and are also referred to them.

Część II - OPISY HASEŁ

Part II – GLOSSARY ENTRIES - DEFINITIONS

Hasło	AKUMULACJA ZALICZONYCH OSIĄGNIĘĆ	<i>CREDIT ACCUMULATION</i>
1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.	<p>Gromadzenie zaliczonych osiągnięć (ujętych w kategoriach efektów uczenia się), które stanowią dające się wyodrębnić fragmenty wymagań określonych dla danej kwalifikacji.</p>	<p><i>The process of collecting credits (expressed in terms of learning outcomes) constituting separable fragments of requirements specified for a given qualification.</i>²³</p>
2) Komentarz	<p>W szkołach wyższych Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego, który obejmuje wszystkie kraje zaangażowane w Proces Boloński, funkcjonuje system akumulacji osiągnięć w postaci punktów zaliczeniowych – Europejski System Transferu i Akumulacji Osiągnięć (ECTS)²⁴.</p> <p>ECTS to zorientowany na studenta system, oparty na przejrzystości procesu i efektów uczenia się. Punkty ECTS odzwierciedlają nakład pracy studenta potrzebny do osiągnięcia założonych w programie efektów kształcenia/uczenia się²⁵.</p> <p>Punkt zaliczeniowy charakteryzuje ilościowo proces uczenia się, prowadzący do osiągnięcia efektów uczenia się, określonych w kategoriach kompetencji, jakie powinien nabyć student przez podanie wyrażonego w jednostkach czasu nakładu pracy niezbędnego do osiągnięcia tych efektów²⁶.</p>	<p><i>European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) is used in Higher Education Institutions functioning within the European Higher Education Area created under the Bologna Process.</i></p> <p><i>ECTS is a learner-centred system for credit accumulation and transfer based on the transparency of learning outcomes and learning processes. ECTS credits are based on the workload students need in order to achieve expected learning outcomes.</i></p> <p><i>Credit is a quantified means of expressing the volume of learning, based on the achievements of learning outcomes, which are expressed in terms of competences to be obtained by the student and their associated workloads measured in time.</i></p>

²³ ECTS Users' Guide, European Communities 2009.

²⁴ ECTS został ustanowiony w 1989 roku jako pilotażowy projekt w programie Erasmus w celu ułatwienia uznawania okresów studiów realizowanych za granicą.

²⁵ por. Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów: przewodnik dla użytkowników, FRSE 2009, s. 10.

²⁶ Bologna Handbook, EUA 2006-2011.

	<p>W UE ma także zostać wdrożony system ECVET (European Credit System for Vocational Education and Training) – Europejski System Transferu i Akumulacji Zaliczonych Osiągnięć w Kształceniu i Szkoleniu Zawodowym²⁷.</p> <p>W doniesieniach Komisji Europejskiej pojawiają się też informacje o planach opracowania uniwersalnego systemu transferu i akumulacji osiągnięć dla wszystkich profili i poziomów kształcenia.</p>	<p><i>ECVET (European Credit System for Vocational Education and Training) is to be implemented in the area of VET pursuant to the provisions of the Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009.</i></p> <p><i>It should be noted that the European Commission has announced plans to elaborate a universal system of credit transfer and accumulation for all profiles and levels of learning.</i></p>
<p>3) Synonimy i terminy używane zamiennie</p>	<p>Pojęcie <i>akumulacja zaliczonych osiągnięć</i> jest nowe, stąd brak synonimów i innych terminów używanych zamiennie.</p>	
<p>4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu</p>	<p><i>Gromadzenie punktów zaliczeniowych</i></p> <p><i>Zbieranie punktów zaliczeniowych</i></p> <p><i>Zaliczanie</i></p>	
<p>5) Potoczne rozumienie hasła</p>	<p>W języku potocznym termin <i>akumulacja zaliczonych osiągnięć</i> dotychczas nie był używany.</p>	
<p>6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)</p>	<p>System akumulacji osiągnięć w postaci punktów zaliczeniowych ECTS pozwala studentom na przenoszenie swoich osiągnięć w uczeniu się (zaliczeń) pomiędzy różnymi uczelniami (w kraju i zagranicą) oraz na ich sumowanie w ramach rozliczania się z obowiązków w uczelni macierzystej.</p> <p>Jeden punkt ECTS odpowiada efektom uczenia się, których osiągnięcie wymaga od przeciętnego studenta uczącego się w systemie stacjonarnym 25 do 30 godzin pracy. Podstawową zasadą jest, że student uczący się otrzymuje punkty przypisane danej jednostce uczenia się dopiero po potwierdzeniu efektów uczenia się i tylko w przypadku ich osiągnięcia.</p> <p>Do chwili obecnej system ECVET nie został w pełni wdrożony ani w Polsce, ani w innych krajach. Prowadzone są natomiast projekty pilotażowe mające na celu zebranie doświadczeń i dobrych praktyk, które mają ułatwić przyszłe wdrożenie systemu.</p>	
<p>7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach</p>	<p>System ECTS opiera się na założeniu, że punkty zaliczeniowe odzwierciedlają nakład pracy osoby uczącej się i mogą być gromadzone. <i>Akumulacja zaliczonych osiągnięć</i> umożliwia bardziej elastyczne i zindywidualizowane realizowanie programu uczenia się w celu zdobycia kwalifikacji.</p>	

²⁷ por. Zalecenie Parlamentu i Rady z 18 czerwca 2009 roku. (Uwaga - punkty ECVET nie odzwierciedlają tego samego, co punkty ECTS).

8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki	<ul style="list-style-type: none"> • Deklaracja Bolońska z dnia 19 czerwca 1999 r. (uzgodniono wprowadzenie systemu ECTS). • Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET).
9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK	<p><i>Efekty uczenia się</i></p> <p><i>Kwalifikacja</i></p> <p><i>Przenoszenie zaliczonych osiągnięć</i></p> <p><i>Walidacja</i></p>
10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach	<p>Hasło <i>Akumulacja zaliczonych osiągnięć</i> nie występuje w innych znaczeniach.</p>
11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle	<p>W Polsce systemy <i>akumulacji zaliczonych osiągnięć</i> wprowadza się od niedawna, nie ma więc w języku innych terminów, które wyrażałyby treść hasła. Dotychczas ECTS tłumaczono na język polski jako Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów. Obecnie zamiast „punktów” należy używać słowa „osiągnięć”.</p>

²⁷ por. Zalecenie Parlamentu i Rady z 18 czerwca 2009 roku. (Uwaga - punkty ECVET nie odzwierciedlają tego samego, co punkty ECTS).

Hasło	DESKRYPTORY	DESCRIPTORS
1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.	Ogólne stwierdzenia charakteryzujące efekty uczenia się odpowiadające danemu poziomowi kwalifikacji, zdefiniowane w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.	<i>General statements indicating the learning outcomes relevant to a qualification at a given level, defined in terms of knowledge, skills and social competence.</i>
2) Komentarz	<p>W glosariuszu podstawowych terminów związanych z ramami kwalifikacji²⁸ znajduje się termin deskryptory poziomu, zdefiniowany jako „ogólne stwierdzenia określające zakładane efekty uczenia się odpowiadające danemu poziomowi kwalifikacji”</p> <p>oraz termin <i>deskryptor poziomu generyczny</i>, zdefiniowany jako „deskryptor wspólny dla wielu odrębnych dziedzin, a zarazem wymagający zinterpretowania (skonkretyzowania) w ramach każdej z tych dziedzin”.</p> <p>W Europejskiej Ramie Kwalifikacji każdy z 8 poziomów jest zdefiniowany zestawem deskryptorów charakteryzujących efekty uczenia się odpowiadające kwalifikacjom na danym poziomie w dowolnym systemie kwalifikacji.</p> <p>Termin <i>deskryptor</i> występuje także w zupełnie innym kontekście – słownik PWN hasło <i>deskryptor</i> objaśnia jako „słowo lub grupa słów, które razem z innymi opisują treść tekstu na potrzeby katalogów lub systemów wyszukiwania informacji”.²⁹</p>	<p><i>In the Glossary of basic qualifications frameworks terms included in the publication mentioned in footnote 11 below, the term deskryptory poziomu (level descriptors) is defined as “general statements indicating intended learning outcomes corresponding to a given qualification level”.</i></p> <p><i>There is also another term: deskryptor poziomu generyczny defined as “a descriptor common for many separate areas requiring interpretation (crystallisation) within each of the areas”.</i></p> <p><i>Each of the 8 levels in the European Qualifications Framework is defined by a set of descriptors indicating the learning outcomes relevant to qualifications at that level in any system of qualifications.</i></p> <p><i>A Polish term deskryptor also occurs in a totally different context, i.e. the PWN dictionary defines the term as a word or a group of words, which together with other words describe the content of texts for the purpose of catalogues and information retrieval systems.</i></p>
3) Synonimy i terminy używane zamiennie	Termin <i>deskryptor</i> (odnoszony do ram kwalifikacji) jest stosunkowo nowym zapożyczeniem z języka angielskiego. Zaczął być używany w materiałach na temat ram kwalifikacji. Początkowo był kontestowany, ale jak dotąd nikt nie zaproponował żadnych lepszych, zwęższych i jednoznacznych zamienników.	

²⁸ Od europejskich do krajowych ram kwalifikacji, MEN, Warszawa 2009.

²⁹ <http://sjp.pwn.pl/slownik/2554826/deskryptor>.

4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu	<i>Ogólne opisy wymagań dla poziomu kwalifikacji</i> <i>Elementy ogólnego opisu poziomu kwalifikacji</i>
5) Potoczne rozumienie hasła	W języku potocznym termin <i>deskryptor</i> nie jest stosowany. Uważa się go za określenie żargonowe.
6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)	Każdy <i>deskryptor</i> podaje ogólne określenie typowych oczekiwań w zakresie osiągnięć i umiejętności związanych z kwalifikacjami uzyskiwanymi w wyniku ukończenia danego cyklu kształcenia. <i>Deskryptory</i> w PRK (podobnie jak w ERK) są tak zredagowane, aby ujmowały pełne spektrum efektów uczenia się, bez względu na kontekst naukowy lub instytucjonalny: od najniższego do najwyższego poziomu kształcenia w edukacji ogólnej, zawodowej i wyższej.
7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach	<i>Deskryptory</i> dublińskie pomagają formułować efekty kształcenia charakterystyczne dla kwalifikacji na poziomie wyższym. Każdy z poziomów ERK charakteryzowany jest przez tak zwane <i>deskryptory</i> . <i>Deskryptory</i> poziomów charakteryzują w kategoriach ogólnych efekty uczenia się wymagane dla każdego poziomu.
8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki	Termin <i>deskryptor</i> nie figuruje jako samodzielne hasło w glosariuszu zamieszczonym w Aneksie I Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, jest natomiast użyty w Aneksie II, w opisie tabeli poziomów ERK.
9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK	<i>Europejska Rama Kwalifikacji</i> <i>Kompetencje społeczne</i> <i>Kwalifikacja</i> <i>Polska Rama Kwalifikacji</i> <i>Poziom kwalifikacji</i> <i>Umiejętności</i> <i>Wiedza</i>
10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach	W kontekście ram kwalifikacji inne znaczenia wyrazu <i>deskryptor</i> w języku polskim nie występowały.

²⁷ por. Zalecenie Parlamentu i Rady z 18 czerwca 2009 roku. (Uwaga – punkty ECVET nie odzwierciedlają tego samego, co punkty ECTS).

11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle	W języku polskim nie ma innych terminów, które wyrażałyby treść hasła.
---	--

Hasło	EDUKACJA FORMALNA	FORMAL EDUCATION
1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.	Kształcenie/szkolenie/uczenie się w ramach realizowanych przez szkoły, uczelnie i inne podmioty programów które prowadzą do uzyskania kwalifikacji ³¹ .	<i>Learning resulting from participation in educational and training programmes conducted in schools and higher education institutions³² and other entities, which leads to the award of a qualification³³.</i>
2) Komentarz	<p>Wyżej podana definicja nawiązuje do wykładni tego terminu podanej przez Eurostat³⁴.</p> <p>Ważną zaletą tej definicji jest jej funkcjonalność (użyteczność praktyczna), nie tylko w perspektywie tworzenia krajowego systemu kwalifikacji (w tym PRK), ale także z punktu widzenia statystyki krajowej i międzynarodowej.</p> <p>Ta definicja oznacza, że w budowanym obecnie polskim systemie kwalifikacji, którego narzędziem będzie PRK, przejście każdego pełnego cyklu kształcenia szkolnego i wyższego (ukończenie szkoły albo studiów I lub II stopnia) w założeniu łączy się z uzyskaniem pełnej kwalifikacji odpowiedniego poziomu PRK.³⁵</p>	<p><i>The above definition is related to the interpretation of the term used by Eurostat³⁶.</i></p> <p><i>Its functionality (practical usability) constitutes its main asset (advantage), not only from the point of view of national and international statistics but also in reference to the national system of qualifications (including the PQF).</i></p> <p><i>This definition signifies that in the presently designed Polish system of qualifications, including the PQF, each programme (full cycle) of formal learning (completion of school education or 1st or 2nd cycle of studies) as a rule leads to the award of a full qualification of a certain level in the PQF.</i></p>
3) Synonimy i terminy używane zamiennie	<p>Formalna edukacja</p> <p>Kształcenie/uczenie się w systemie/ramach edukacji formalnej</p> <p>Kształcenie/uczenie się w systemie formalnym</p> <p>Kształcenie formalne / Formalne kształcenie</p>	
4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu	<p><i>Kształcenie szkolne/akademickie/universyteckie</i></p> <p><i>Edukacja instytucjonalna</i></p> <p><i>Edukacja zinstytucjonalizowana</i></p>	

³⁰ Instytucje edukacyjne działające na podstawie ustaw: O systemie oświaty i Prawo o szkolnictwie wyższym.

³¹ Wpisanych do krajowego rejestru kwalifikacji.

³² Educational institutions operating on the basis of The Law on education and the Law on higher education.

³³ Entered into the national register of qualifications.

³⁴ Classification of learning activities – Manual, European Commission, Eurostat 2006.

³⁵ Classification of learning activities – Manual, European Commission, Eurostat 2006.

³⁶ Kwalifikacje pełne nadawane przez szkoły i uczelnie, jako działające na podstawie ustaw: o systemie oświaty i o szkolnictwie wyższym, będą ujęte w krajowym rejestrze kwalifikacji, w którym (w myśl przyjętych założeń) wpisane będą wszystkie nadawane w Polsce kwalifikacje.

<p>5) Potoczne rozumienie hasła</p>	<p>W języku potocznym (powszechnie używanym) termin <i>edukacja formalna</i> raczej nie występuje.</p> <p>U odbiorcy, który nie jest wprowadzony w problematykę ERK/PRK, hasło to najprawdopodobniej będzie aktywizować skojarzenia do pewnego stopnia zgodne z przyjętą definicją,</p>
<p>6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)</p>	<p>O <i>edukacji formalnej</i> (uczeniu się w systemie formalnym) można mówić w odniesieniu do osób, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> - są uczniami szkoły podstawowej, gimnazjum, szkoły ponadgimnazjalnej, - są słuchaczami szkół, które kończą się uzyskaniem dyplomu nadającego kwalifikacje odpowiadające poziomowi 5 w PRK, - są studentami uczelni, w tym także uczącymi się w systemie zaocznym albo w systemie „na odległość” (distance learning), - uczestniczą w szkoleniu, które prowadzi bezpośrednio do uzyskania kwalifikacji (zgodnie z zasadami ERK/PRK). <p>Realizowanie przez dziecko obowiązku szkolnego w systemie „home schooling” na podstawie obowiązujących w Polsce przepisów także mieści się w zakresie tak zdefiniowanego pojęcia <i>edukacja formalna</i>.</p> <p>Nie mieści się w pojęciu <i>edukacja formalna</i> m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uczestnictwo w kursach języka obcego organizowanych przez różne podmioty (na przykład przez pracodawcę) - uczestnictwo w kształceniu podyplomowym, kursach doskonalących i szkoleniach organizowanych przez szkoły (w tym wyższe uczelnie), - uczestnictwo w kursach na stopnie żeglarskie, ratownika wodnego, instruktora ZHP, przewodnika PTTK, itp., - uczenie się rzemiosła w warsztacie (uczeń, czeladnik) i w systemie kursów na wyższy stopień w hierarchii, <p>jeżeli nie prowadzi to bezpośrednio do uzyskania kwalifikacji³⁷.</p>
<p>7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach</p>	<p>Są takie kompetencje, których w praktyce nie da się osiągnąć bez uczenia się w <i>systemie edukacji formalnej</i>.</p> <p>W niedawnej przeszłości polityka edukacyjna państwa koncentrowała się niemal wyłącznie na <i>edukacji formalnej</i> rozumianej w wąski sposób jako edukacja szkolna i akademicka – najlepiej widać to analizując ustawodawstwo dotyczące tych zagadnień.</p>
<p>8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki</p>	<p>W dokumentach europejskich, które są najważniejsze jako podstawy tworzenia nowoczesnego (zintegrowanego z ramach UE) krajowego systemu kwalifikacji, definicji hasła <i>edukacja formalna</i> nie podano. Są to:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wspólne sprawozdanie Rady i Komisji z 2010 roku z postępów w realizacji programu prac „Edukacja i szkolenie 2010” (2010/C 117/01); 2. Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie priorytetów ściślejszej europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego w latach 2011-2020 (2010/C 324/02); 3. Konkluzje Rady z dnia 11 maja 2010 r. w sprawie kompetencji pomagających uczyć się przez całe życie i sprzyjających nowym umiejętnościom w nowych miejscach pracy (2010/C 135/03);

³⁷ Wpisanych do krajowego rejestru kwalifikacji.

4. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (2009/C 155/01);
5. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET), (2009/C 155/02);
6. Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego COM(2008);
7. Konkluzje Rady z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie strategicznych ram Europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET 2020”) (2009/C 119/02);
8. Europejskie ramy kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (ERK) – informator Komisja Europejska Europejskie ramy kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (ERK);
9. Konkluzje Rady z dnia 22 maja 2008 r. w sprawie uczenia się dorosłych (2008/C 140/09);
10. Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C 111/01);
11. Rezolucja Rady z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie kształcenia i szkolenia jako sił napędowych strategii lizbońskiej (2007/C 300/01);
11. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE);
13. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie mobilności transnarodowej we Wspólnocie w celach edukacji i szkolenia: Europejska Karta na rzecz Jakości Mobilności (2006/961/WE);
14. Komunikat helsiński w sprawie ściślejszej europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego. Komunikat europejskich ministrów odpowiedzialnych za kształcenie i szkolenie zawodowe, europejskich partnerów społecznych i Komisji Europejskiej, zebranych w Helsinkach w dniu 5 grudnia 2006 r. w celu przeglądu priorytetów i strategii procesu kopenhaskiego;
15. Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r. ustanawiająca program działań w zakresie uczenia się przez całe życie (1720/2006/WE);
16. Komunikat Komisji Wspólnot Europejskich - Kształcenie dorosłych: Nigdy nie jest za późno na naukę (COM/2006/0614 końcowy);
17. Decyzja Rady z dnia 18 lipca 2006 r. w sprawie wytycznych dla polityk zatrudnienia państw członkowskich (2006/544/WE);
18. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (2005/36/WE);
19. Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie jednolitych ram wspólnotowych dla przejrzystości kwalifikacji i kompetencji (Europass) (2241/2004/WE);
20. Uchwała Rady z 27 czerwca 2002 r. w sprawie kształcenia ustawicznego (2002/C 163/01).

<p>9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK</p>	<p>W ogólnym pojęciu „uczenie się” wyróżnia się komplementarne względem siebie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>uczenie się w systemie edukacji formalnej,</i> - <i>uczenie się w systemie edukacji pozaformalnej,</i> - <i>uczenie się nieformalne, które obejmuje dwa istotnie różne zjawiska – uczenie się samodzielne (jako działanie celowe zorientowane na osiągnięcie wyższego poziomu swojej wiedzy i umiejętności) i uczenie się nieintencjonalne/niezamierzone (jako samoistny proces uczenia się, który w naturalny sposób następuje przy okazji działań zorientowanych na inne cele).</i> <p>Dlatego objaśnienia do hasła edukacja formalna należy czytać łącznie z objaśnieniami pozostałych haseł zawierających wyraz <i>uczenie się</i> i objaśnieniami do hasła <i>edukacja pozaformalna</i>.</p>
<p>10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach</p>	<p><i>Edukacją formalną</i> nazywano najczęściej naukę w szkole i na uczelni. Przyjmując nowe ujęcie, które w pewien sposób podnosi rangę innych niż tradycyjne (szkolne i uniwersyteckie) form organizowania edukacji, trzeba będzie zmienić mocno utrwalony w społeczeństwie stereotyp, dlatego konsekwentne używanie poprawnej terminologii w materiałach i dokumentach dotyczących krajowego systemu kwalifikacji ma duże znaczenie.</p>
<p>11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Edukacja formalna</i> jest w Polsce pojęciem względnie nowym i jeżeli pominąć specjalistyczne opracowania, ani w tym, ani w zbliżonym znaczeniu raczej nie było dotychczas używane. W szczególności pojęcie to nie występuje dotąd na gruncie prawa regulującego sferę oświaty i szkolnictwa wyższego. - W projekcie z dnia 4 lutego 2011 r. Międzyresortowego Zespołu do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji p.t. „Perspektywa uczenia się przez całe życie” <i>uczenie się formalne</i> definiuje się jako „uczenie się poprzez udział w programach kształcenia i szkolenia prowadzących do uzyskania kwalifikacji”. Propozycja ta nawiązuje do definicji przedstawionej przez CEDEFOP (2008) i jest zbieżna z definicją przedstawioną w słowniku KSK, jeżeli wyraz „kwalifikacje” rozumieć zgodnie z podaną w tym słowniku definicją³⁸. - Według „Glosariusza Terminów i Pojęć używanych w europejskich programach współpracy w dziedzinie edukacji” (2010) hasło uczenie się formalne znaczy „uczenie się mające na ogół miejsce w placówce edukacyjnej lub szkoleniowej służące usystematyzowanym celom edukacyjnym, odbywające się w określonych ramach czasowych i przewidujących wsparcie w nauce dla uczących się osób, mające charakter zamierzony punktu widzenia uczącej się osoby i na ogół prowadzące do certyfikacji”. - W publikacji CEDEFOP z 2008 r. p.t. „Terminology of European education and training policy” uczenie się formalne to „Uczenie się, które jest procesem zorganizowanym i ustrukturyzowanym (np. w instytucji kształcącej lub szkolącej lub w miejscu pracy) i jest wprost zaplanowane jako uczenie się (pod względem celów, okresu lub środków). Uczenie się formalne jest zamierzone z punktu widzenia uczącego się. Zwykle prowadzi do walidacji i certyfikacji³⁹”. - Według słownika pedagogicznego W. Okonia (2001) kształcenie formalne to „ 1) dawniej rodzaj kształcenia opartego przede wszystkim na rozwijaniu umysłu i zdolności poznawczych wychowanków (patrz także – formalizm dydaktyczny). 2) obecnie system kształcenia oparty na stałych pod względem czasu i treści nauki formach (klasy, stopnie szkoły, programy, podręczniki) prowadzący od szkoły początkowej do uniwersytetu i włączający – obok kursów wykształcenia ogólnego – wiele programów specjalnych oraz instytucji stacjonarnego kształcenia technicznego i zawodowego.”

³⁸„Kwalifikacją” są tylko te poświadczone kompetencje, które figurują w krajowym rejestrze kwalifikacji – patrz hasło „Kwalifikacja”.

³⁹ Oryginalny cytat: “Learning that occurs in an organised and structured environment (e.g. in an education or training institution or on the job) and is explicitly designated as learning (in terms of objectives, time or resources). Formal learning is intentional from the learner’s point of view. It typically leads to validation and certification.”

Hasło	EDUKACJA POZAFORMALNA	NON - FORMAL EDUCATION
1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.	Kształcenie/szkolenie/uczenie się, które nie prowadzi wprost do uzyskania kwalifikacji ⁴⁰ w ramach programów organizowanych przez różne podmioty (np. pracodawców, organizacje obywatelskie, ale także uczelnie, szkoły ⁴¹ i osoby indywidualne).	<i>Learning resulting from participation in educational and training programmes organised by different entities (such as employers, civic organisations, as well as higher education institutions, schools and individual persons), which does not lead directly to the award of a qualification.</i>
2) Komentarz	<p>Wyżej podana definicja nawiązuje do wykładni tego terminu podanej przez Eurostat⁴².</p> <p>Według tej definicji przez <i>uczenie się pozaformalne</i> należy rozumieć udział w kształceniu lub szkoleniu, które nie prowadzi wprost do uzyskania kwalifikacji⁴³, jednakże efekty tego uczenia się mogą być zgodnie z ustalonymi procedurami potwierdzane, akumulowane i transferowane, a w konsekwencji być uznawane jako składnik zestawu potwierdzonych osiągnięć (w uczeniu się) wymaganych dla konkretnych kwalifikacji (pełnych lub częściowych).</p>	<p><i>The above definition is related to the interpretation of the term used by Eurostat.⁴⁴</i></p> <p><i>According to this definition, non-formal learning signifies participation in education and training which does not lead directly to the award of a qualification, but according to established procedures, learning outcomes acquired thereby may be certified, accumulated and transferred and consequently recognised as part of a set of recognised achievements required for the award of a (full or partial) qualification.</i></p>
3) Synonimy i terminy używane zamiennie	<p>Pozaformalna edukacja</p> <p>Kształcenie/uczenie się w systemie edukacji pozaformalnej</p> <p>Kształcenie/uczenie się w systemie pozaformalnym</p> <p>Kształcenie pozaformalne / Pozaformalne kształcenie</p>	
4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu	<p><i>Dokształcanie</i></p> <p><i>Doskonalenie zawodowe</i></p> <p><i>Douczenie</i></p> <p><i>Podnoszenie kwalifikacji</i></p> <p><i>Szkolenie</i></p>	

⁴⁰ W myśl przyjętych założeń wszystkie nadawane w Polsce kwalifikacje będą wpisane do krajowego rejestru kwalifikacji (świadectwa, dyplomy i inne certyfikaty wydawane przez podmioty kształcące/szkolące, które nie są w tym rejestrze, nie będą miały formalnego statusu kwalifikacji).

⁴¹ Instytucje edukacyjne działające na podstawie ustaw: O systemie oświaty i Prawo o szkolnictwie wyższym.

⁴² Classification of learning activities – Manual, European Commission, Eurostat 2006.

⁴³ Wpisanych do krajowego rejestru kwalifikacji.

⁴⁴ Classification of learning activities – Manual, European Commission, Eurostat 2006.

5) Potoczne rozumienie hasła	W języku potocznym (powszechnie używanym) termin <i>edukacja pozaformalna</i> nie występuje.
6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)	<p>O <i>edukacji pozaformalnej</i> (uczeniu się w systemie pozaformalnym) można mówić w przypadku, gdy chodzi o:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uczestnictwo w kursach doskonalących i szkoleniach organizowanych m.in. także w ramach zakładu pracy (w tym szkolenia stanowiskowe, BHP, ppoż, itp.), - uczestnictwo w organizowanych przez szkoły (w tym wyższe) kursach i szkoleniach, które nie prowadzą wprost do uzyskania kwalifikacji (wpisanych do krajowego rejestru kwalifikacji), - uczestnictwo w kształceniu podyplomowym na uczelni, które nie prowadzi bezpośrednio do uzyskania kwalifikacji wpisanych do krajowego rejestru kwalifikacji, - uczestnictwo w kursach języka obcego organizowanych przez różne podmioty, kursach na prawo jazdy, na stopnie żeglarskie, na stopnie instruktorskie (np. w ramach ZHP, PTTK) – o ile nie prowadzą one bezpośrednio do uzyskania kwalifikacji wpisanych do krajowego rejestru kwalifikacji.
7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach	<p>Dynamiczny rozwój instytucji edukacji pozaformalnej stworzy realną szansę na zmniejszenie cywilizacyjnego zapóźnienia Polski.</p> <p>Ludzie mogą zdobyć nowe, życiowo ważne umiejętności w drodze <i>uczenia się pozaformalnego</i>.</p>
8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki	<p>W dokumentach europejskich, które są najważniejsze jako podstawy tworzenia nowoczesnego (zintegrowanego z ramach UE) krajowego systemu kwalifikacji, definicji hasła <i>edukacja pozaformalna</i> nie podano.</p> <p>(Dokładniejsza informacja – patrz odpowiednie pole w opisie hasła <i>edukacja formalna</i>.)</p>
9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK	<p>W ogólnym pojęciu „uczenie się” wyróżnia się komplementarne względem siebie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>uczenie się w systemie edukacji formalnej</i>, 2. <i>uczenie się w systemie edukacji pozaformalnej</i>, 3. <i>uczenie się nieformalne</i>, które obejmuje dwa istotnie różne zjawiska – <i>uczenie się samodzielne (jako działanie celowe zorientowane na osiągnięcie wyższego poziomu swojej wiedzy i umiejętności)</i> i <i>uczenie się nieintencjonalne/niezamierzone (jako samoistny proces uczenia się, który w naturalny sposób następuje przy okazji działań zorientowanych na inne cele</i>. <p>Dlatego objaśnienia do hasła <i>edukacja pozaformalna</i> należy czytać łącznie z objaśnieniami pozostałych haseł zawierających wyraz uczenie się i objaśnieniami do hasła <i>edukacja formalna</i>.</p>
10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach	W języku polskim termin <i>edukacja pozaformalna</i> nie był dotąd używany.

11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle

- W projekcie z dnia 4 lutego 2011 r. Międzyresortowego Zespołu do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji pt. „Perspektywa uczenia się przez całe życie” *uczenie się pozaformalne* definiuje się jako „uczenie się zorganizowane instytucjonalnie, jednak poza programami kształcenia i szkolenia prowadzonymi do uzyskania kwalifikacji”. Definicja ta jest wyraźnie zbieżna z przedstawioną w słowniku KSK. Różnica polega na tym, że definicja podana w tym słowniku bardziej dokładnie wskazuje podmioty, które organizują proces uczenia się (w tym także osoby indywidualne). Będzie to ułatwiało zrozumienie, co jest, a co nie jest *edukacją pozaformalną*.
- Według „Glosariusza Terminów i Pojęć używanych w europejskich programach współpracy w dziedzinie edukacji” (2010) hasło *uczenie się pozaformalne* to „uczenie się nie odbywające się w placówce edukacyjnej czy szkoleniowej i na ogół nie prowadzące do certyfikacji, ale mające charakter zaplanowany, służące usystematyzowanym celom, odbywające się w określonych ramach czasowych, przewidujących wsparcie w nauce dla uczących się osób i mające charakter zamierzony punktu widzenia uczącej się osoby”.
- W publikacji CEDEFOP z 2008 r. p.t. „Terminology of European education and training policy” *uczenie się pozaformalne* definiuje się jako „Uczenie się związane z zaplanowanymi / świadomymi działaniami, które nie są wprost nakierowane na uczenie się (pod względem celów uczenia, okresu oraz wsparcia tego procesu). *Uczenie się pozaformalne* jest zamierzone z perspektywy uczącego się.”⁴⁵
- Według słownika pedagogicznego W. Okonia (2001) treść hasła edukacja pozaformalna częściowo zawiera się w następujących terminach:
 - *Kształcenie nieformalne* – „świadoma oraz zorganizowana działalność kształcąco-wychowująca, prowadzona poza ustanowionym systemem szkolnym, umożliwiająca określonej grupie uczestników osiągnięcie założonych celów kształcenia. Do form kształcenia nieformalnego zalicza się m.in. ośrodki przedszkolne, ośrodki uczenia się, szkolne programy ekwiwalentne dla osób, które nie uczęszczają do szkoły, działalność organizacji młodzieżowych, kursy, kształcenie w zakładach pracy, kluby młodych rolników, grupy sportowe oraz rekreacyjne, grupy artystyczne, różne formy kształcenia dorosłych (kursy alfabetyzacji, kształcenie zawodowe), kształcenie korespondencyjne.”
 - *Kształcenie dorosłych* – „działalność (...) prowadzona przez placówki i instytucje oświatowe, jak wieczorowe i korespondencyjne szkoły dla dorosłych, uniwersytety powszechne, ludowe i robotnicze, towarzystwa kulturalno-oświatowe, kursy, koła zainteresowań i czytelnie (...). Celem kształcenia dorosłych jest (...) zdobycie kwalifikacji zawodowych i zawodu lub zmiana specjalności zawodowej, przysposobienie do życia społecznego i rodzinnego, rozwijanie zainteresowań, rozwój twórczości, poglądu na świat i całej osobowości.(...)”
 - *Kształcenie ustawiczne* – „(...) wykształcenie zdobyte w systemie szkolnym stopniowo staje się przestarzałe, toteż koniecznością jest kontynuowanie kształcenia przez całe życie w takich formach organizacyjnych i rozmiarach, jakie dla przedstawicieli danego zawodu są optymalne, to znaczy, jakie umożliwiają im odnawianie i rozszerzanie kwalifikacji ogólnych i zawodowych. (...) W kształceniu pozaszkolnym ważną rolę wyznacza się prowadzonym przez specjalistów kursom kilkumiesięcznym, które mają umożliwić – co kilka lat – odnawianie wiedzy i umiejętności oraz rozszerzanie zainteresowań zawodowych. Oprócz kursów zadania kształcenia ustawicznego realizują placówki oświaty dorosłych, placówki doskonalenia zawodowego (włączając w to doskonalenie robotników kwalifikowanych), studia dla pracujących, studia podyplomowe, uniwersytety powszechne różnych typów (...)”.

⁴⁵ Oryginalny cytat: „Learning resulting from daily activities related to work, family or leisure. It is not organised or structured in terms of objectives, time or learning support. Informal learning is in most cases unintentional from the learner's perspective.”

Hasło	EFEKTY UCZENIA SIĘ	LEARNING OUTCOMES
1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.	Efekty uczenia się są tym, co osoba ucząca się wie, rozumie i potrafi wykonać w wyniku uczenia się, ujęte w kategoriach wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych.	<i>Learning outcomes means statements of what a learner knows, understands and is able to do on completion of a learning process, which are defined in terms of knowledge, skills and social competence.</i>
2) Komentarz	<p>Definicja nawiązuje do definicji zawartej w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji.</p> <p>W ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym (kwiecień 2011) analogicznie zdefiniowano efekty kształcenia jako „zasób wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych uzyskanych w procesie kształcenia przez osobę uczącą się”⁴⁶.</p>	<p><i>The definition refers to the definition included in the Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework.</i></p> <p><i>In the Law on Higher Education of April 2011, learning outcomes are defined in a similar way as a set of knowledge, skills and social competence acquired by a learner in the process of learning⁴⁷.</i></p>
3) Synonimy i terminy używane zamiennie	<p>Efekty kształcenia</p> <p>Kompetencje</p>	
4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu	<p><i>Wyniki nauczania</i></p> <p><i>Osiągnięcia w nauce</i></p>	
5) Potoczne rozumienie hasła	W języku potocznym hasło to rozumiane jest często jako wyniki w nauce, czasem odnosi się je do stopni na świadectwie szkolnym lub do ocen szkolnych.	
6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)	<p>Tworzenie krajowego systemu kwalifikacji (KSK) w Polsce ma obejmować ogół działań państwa związanych z potwierdzaniem <i>efektów uczenia się</i> (validacją) dla potrzeb rynku pracy, społeczeństwa obywatelskiego oraz indywidualnego rozwoju osób uczących się.</p> <p>Oparcie systemu kwalifikacji w Polsce na efektach uczenia się, pozwoli formalnie uznawać (po odpowiednim sprawdzeniu) realne nabyte kompetencje osób uczących się poza systemem edukacji formalnej.</p> <p>Rozróżnienie pomiędzy wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami społecznymi stosowane przy opisie efektów uczenia się pomaga w jasnym skonstruowaniu deskryptorów i w łatwiejszej klasyfikacji poziomów kwalifikacji.</p>	

⁴⁶ Znowelizowane przepisy wchodzi w życie z dniem 1.10.2011 r.⁴⁷ Regulations enter into force on October 1, 2011.

<p>7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach</p>	<p>Punkty ECVET oznaczają liczbowe określenie ogólnej wartości <i>efektów uczenia się</i> w ramach kwalifikacji oraz względnej wartości jednostek w stosunku do pełnej kwalifikacji.</p> <p>ERK mają być spójnym punktem odniesienia dla systemów krajowych i pozwolą na zintegrowanie <i>efektów uczenia się</i>, niezależnie od tego, gdzie i jak długo ma miejsce proces uczenia się.</p>
<p>8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie; - Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym [ECVET].
<p>9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK</p>	<p><i>Deskryptory</i></p> <p><i>Europejska Rama Kwalifikacji</i></p> <p><i>Kompetencje społeczne</i></p> <p><i>Polska Rama Kwalifikacji</i></p> <p><i>Umiejętności</i></p> <p><i>Wiedza</i></p>
<p>10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach</p>	<p>Hasło nie występuje w innych znaczeniach.</p>
<p>11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle</p>	<ul style="list-style-type: none"> - W słowniku pedagogicznym W. Okonia (2001) jest hasło wyniki kształcenia zdefiniowane jako: 1) w znaczeniu intencjonalnym zamierzone skutki kształcenia, przewidywane w programach szkolnych; 2) w znaczeniu rejestrującym osiągnięcia szkolne, tj. efekty kształcenia zarówno dające się mierzyć, np. wiadomości, umiejętności i nawyki, jak i z trudem poddające się pomiarowi, np. zdolności, przekonania, motyw i zainteresowania. - Encyklopedia Pedagogiczna (Fundacja Innowacja 1993) podaje hasło „efektywność kształcenia”: „w literaturze naukowej można zatem wyróżnić co najwyżej cztery takie ujęcia: psychologiczne, pedagogiczne, socjologiczne i ekonomiczne (...) Psychologiczne ujęcie efektywności szkoły uwzględnia przede wszystkim wyniki indywidualnego rozwoju ucznia; proces myślenia, mowy, zdolności poznawczych, zainteresowań, samodzielności poznawczej, tempa i stylu uczenia się.”

Hasło	EUROPEJSKA RAMA KWALIFIKACJI dla uczenia się przez całe życie (ERK)	EUROPEAN QUALIFICATIONS FRAMEWORK for lifelong learning (EQF)
1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.	<p>Przyjęty w UE układ odniesienia umożliwiający porównywanie kwalifikacji uzyskiwanych w różnych krajach.</p> <p>W Europejskiej Ramie Kwalifikacji wyróżniono osiem poziomów kwalifikacji określonych za pomocą wymagań dotyczących efektów uczenia się.</p>	<p><i>The European Qualifications Framework adopted in the EU serves as a reference tool to compare the qualification levels of different qualifications systems.</i></p> <p><i>In the European Qualifications Framework, there are 8 levels defined by a set of descriptors specifying required learning outcomes.</i></p>
2) Komentarz	<p>Definicja ta została przedstawiona w słowniku KRK z 2010 r.</p> <p>Definicja wyraża podstawową ideę przedstawioną w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r., nawiązuje także do definicji podanej przez Cedefop.</p> <p>W Europejskiej Ramie Kwalifikacji poziomy kwalifikacji określono za pomocą wymagań dotyczących efektów uczenia się ujętych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.</p>	<p><i>The definition was included in the Polish NQF glossary of 2010.</i></p> <p><i>The definition reflects the fundamental notion presented in the Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008. It also refers to the definition formulated by Cedefop.</i></p> <p><i>Each of the 8 levels in the European Qualifications Framework is defined by a set of descriptors indicating learning outcomes defined in terms of knowledge, skills and social competence.</i></p>
3) Synonimy i terminy używane zamiennie	Termin Europejska Rama Kwalifikacji jest nazwą własną i nie ma poprawnych terminów, która można stosować zamiennie.	
4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu	Idea ERK powstała bardzo niedawno – w języku polskim nie ma innych terminów wyrażających tę ideę.	
5) Potoczne rozumienie hasła	Potoczne rozumienie hasła nie występuje.	
6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)	<p>Europejska Rama Kwalifikacji ma stanowić narzędzie służące do porównywania kwalifikacji zdobywanych w różnych krajach.</p> <p>W początkowej fazie implementacji ERK stanowi podstawowy punkt odniesienia dla budowy krajowych ram kwalifikacji w poszczególnych krajach.</p>	

	<p>ERK stanowi także istotny punkt odniesienia dla powstających w Europie sektorowych (branżowych) ram kwalifikacji.</p>
<p>7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach</p>	<p>W Europejskiej Ramie Kwalifikacji kładzie się nacisk na efekty, a nie na proces uczenia się.</p> <p>Deskryptory ośmiu poziomów kwalifikacji w Europejskiej Ramie Kwalifikacji opisane są w kategoriach: wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych.</p> <p>Europejska Rama Kwalifikacji została zaprojektowana tak, aby stanowić układ odniesienia dla różnych systemów i ram kwalifikacji w Europie.</p> <p>Dzięki ERK kwalifikacje nadawane w poszczególnych krajach europejskich staną się bardziej czytelne i łatwiejsze do zrozumienia dla osób z innych krajów.</p>
<p>8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki</p>	<p>Europejska Rama Kwalifikacji jest przedmiotem obszernego omówienia w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie.</p> <p>Ponadto termin ERK pojawia się m. in. w Decyzji nr 2241/2004/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie jednolitych ram wspólnotowych dla przejrzystości kwalifikacji i kompetencji.</p> <p>W żadnym dokumencie nie jest jednak zdefiniowany jako termin w słowniku.</p>
<p>9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK</p>	<p><i>Deskryptor</i></p> <p><i>Kompetencje społeczne</i></p> <p><i>Kwalifikacja</i></p> <p><i>Polska Rama Kwalifikacji</i></p> <p><i>Poziom kwalifikacji</i></p> <p><i>Umiejętności</i></p> <p><i>Wiedza</i></p>
<p>10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach</p>	<p>Termin Europejska Rama Kwalifikacji jest nazwą własną i nie posiada innych znaczeń.</p>

11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle

Dotychczas w dokumentach i opracowaniach krajowych treść hasła wyrażana była przez ten sam termin, ale w formie liczbie mnogiej, tj. Europejskie Ramy Kwalifikacji. Formę liczby mnogiej nadali mu tłumacze, którzy termin framework przetłumaczyli na język polski jako ramy⁴⁸. Stąd, w Polsce mówiono dotychczas o europejskich (także krajowych) ramach kwalifikacji, choć dla stosowania liczby mnogiej formalnie i semantycznie nie było uzasadnienia⁴⁹. Należy przy tym podkreślić, że europejska rama (kwalifikacji) jest tylko jedna. Najważniejszą przyczyną zmiany tej formy na liczbę pojedynczą jest jednak to, że termin ERK stosowany w formie liczby mnogiej, jest dla osób mniej zorientowanych bardzo mylący, co dodatkowo utrudnia zrozumienie, co ta nazwa określa.

⁴⁸ National qualifications framework zostało więc przetłumaczone jako „krajowe ramy kwalifikacji” a European qualifications framework jako „europejskie ramy kwalifikacji”.

⁴⁹ Por. J. Urbanik, Glosariusz Europejskich i Krajowych Ram Kwalifikacji – Komentarz, [w:] E. Chmielecka (red.), Od Europejskich do Krajowych Ram Kwalifikacji, Warszawa 2009.

Hasło	KOMPETENCJE SPOŁECZNE	SOCIAL COMPETENCE
1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.	Udowodniona (w pracy, nauce oraz w rozwoju osobistym) zdolność stosowania posiadanej wiedzy i umiejętności z uwzględnieniem zinternalizowanego systemu wartości. Kompetencje społeczne określa się bazując na kategoriach odpowiedzialności i autonomii.	<i>Proven (in the course of work, learning and personal development) ability to use knowledge and skills according to an internalised system of values. Social competence is based on responsibility and autonomy.</i>
2) Komentarz	<p>Powyższa definicja jest spójna z definicją podaną w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 kwietnia 2008 r.</p> <p>W Zaleceniu dla oznaczenia trzeciej kategorii efektów uczenia się (obok wiedzy i umiejętności) używany jest wyraz competence (w liczbie pojedynczej).</p> <p>Literalne tłumaczenie wyrazu competence na język polski jako kompetencja nastroczałoby polskiemu odbiorcy wielu problemów (w języku polskim „wiedza” i „umiejętności” to także kompetencje).</p> <p>Aby tego uniknąć, a zarazem uchwycić istotny sens tej kategorii efektów uczenia się, przyjęto termin <i>kompetencje społeczne</i>.</p>	<p><i>The above definition is consistent with the definition included in the Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008.</i></p> <p><i>In the Recommendation, the third category of learning outcomes (beside knowledge and skills) is labeled competence (singular form as opposed to the Polish plural noun form).</i></p> <p><i>A literal translation of the English term competence into a Polish singular form kompetencja would cause many problems to a Polish reader, thus it has been decided to use the plural kompetencje as also parallel to the plural umiejętności (skills).</i></p> <p><i>To avoid other comprehension problems and also to express the essential meaning of this category of learning outcomes, the term social competences therefore has been adopted</i></p>
3) Synonimy i terminy używane zamiennie	Postawa⁵⁰	
4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu	<i>Dojrzałość społeczna</i> <i>Uspołecznienie</i> <i>Umiejętność znalezienia się odpowiednio do sytuacji</i>	
5) Potoczne rozumienie hasła	<p>W języku potocznym wyrażenie <i>kompetencje społeczne</i> kojarzy się z umiejętnością życia wśród ludzi, w tym współpracy z innymi.</p> <p>W niektórych kontekstach <i>kompetencje społeczne</i> rozumie się jako umiejętności interpersonalne.</p>	

⁵⁰ Termin, który w kontekście PRK nie powinien być stosowany mimo, że jest silnie zakorzeniony w polskiej tradycji językowej.

6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)	<p>Kategorie efektów uczenia się w Polskiej Ramie Kwalifikacji nie powinny być traktowane rozłącznie, gdyż efekty określane jako „wiedza” obejmują pewien komponent „umiejętności”, efekty określane jako „umiejętności” obejmują pewne elementy „wiedzy”, a „wiedza” i „umiejętności” stanowią istotny kontekst <i>kompetencji społecznych</i>.</p>
7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach	<p>W PRK efekty uczenia się są określone jako kombinacja wiedzy, umiejętności i <i>kompetencji społecznych</i>.</p> <p>Efekty uczenia się, które składają się na <i>kompetencje społeczne</i>, najtrudniej poddają się walidacji.</p>
8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki	<ul style="list-style-type: none"> - Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, - Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE).
9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK	<p><i>Efekty uczenia się</i></p> <p><i>Europejska Rama Kwalifikacji</i></p> <p><i>Polska Rama Kwalifikacji</i></p> <p><i>Umiejętności</i></p> <p><i>Wiedza</i></p>
10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach	<p>Hasło nie było używane w innym utrwalonym znaczeniu.</p>
11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle	<p>We wcześniejszych etapach prac nad ramami kwalifikacji na określenie tej kategorii efektów uczenia się używane były terminy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Postawy</i> - <i>Kompetencje personalne i społeczne</i> - <i>Inne kompetencje.</i>

Hasło	KRAJOWY SYSTEM KWALIFIKACJI (KSK)	NATIONAL QUALIFICATIONS SYSTEM (NQS)
1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.	Ogół działań państwa związanych z potwierdzaniem efektów uczenia się dla potrzeb rynku pracy, społeczeństwa obywatelskiego oraz indywidualnego rozwoju osób uczących się, oparty na krajowej ramie kwalifikacji. Obejmuje on w szczególności nadawanie oraz uznawanie kwalifikacji, a także zapewnianie jakości kwalifikacji.	<i>The entirety of state activities related to the validation of learning outcomes to satisfy the needs of the labour market, civil society and personal development of learners based on the national qualifications framework (NQF). In particular, it includes the award and recognition of qualifications, as well as quality assurance of qualifications.</i>
2) Komentarz	<p>Krajowy system kwalifikacji w Polsce opierać się będzie na efektach uczenia się jako podstawowym kryterium nadawania kwalifikacji.</p> <p>Polska Rama Kwalifikacji (PRK), stanowić będzie kluczowy element integrujący krajowego systemu kwalifikacji.</p> <p>Elementami krajowego systemu kwalifikacji są ponadto procedury zapewniania jakości, systemy walidacji kompetencji uzyskanych w ramach edukacji formalnej, pozaformalnej i poprzez uczenie się nieformalne oraz systemy akumulacji i przenoszenia zaliczonych osiągnięć.</p>	<p><i>The national qualifications system in Poland shall be based on learning outcomes as a principal criterion of awarding qualifications.</i></p> <p><i>The Polish Qualifications Framework (PQF) shall constitute the key integrating element of the national qualifications system.</i></p> <p><i>In addition, quality assurance procedures, systems of validation of competences acquired through formal, non-formal and informal learning, as well as credit accumulation and transfer systems shall constitute elements of the national qualifications system.</i></p>
3) Synonimy i terminy używane zamiennie	Brak synonimów i innych terminów używanych zamiennie.	
4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu	<i>Obszar kwalifikacji</i>	
5) Potoczne rozumienie hasła	<p>W potocznym rozumieniu system kwalifikacji odnosi się do ogółu działań państwa i jego agend mających na celu tworzenie i rozwijanie kwalifikacji. Tak więc w języku potocznym hasło to rozumiane jest w sposób niesprzeczny z przyjętą definicją.</p> <p>Osoba niezaznajomiona z tematyką ram kwalifikacji nie będzie utożsamiać krajowego systemu kwalifikacji z ramą kwalifikacji i innymi elementami systemu.</p>	

6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)	<p>Podkreśla się rolę ram kwalifikacji, jako jednego z najważniejszych narzędzi, które służyć ma integrowaniu krajowych systemów kwalifikacji w wymiarze europejskim.</p> <p>Powstanie spójnego krajowego systemu kwalifikacji zostało przewidziane w projekcie rządowego dokumentu strategicznego pt. „<i>Perspektywa uczenia się przez całe życie</i>”.</p>
7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach	<p>Oparcie krajowego systemu kwalifikacji na efektach uczenia się umożliwi rozbudowanie systemu walidacji.</p> <p><i>Krajowy system kwalifikacji</i> powinien stwarzać pozytywne bodźce i warunki do zdobywania dodatkowych kompetencji.</p>
8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki	<ul style="list-style-type: none"> - Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie.
9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK	<p>Wszystkie hasła</p>
10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach	<p>W innych znaczeniach hasło krajowy system kwalifikacji nie występuje.</p>
11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle	<p>Treści odpowiadające temu hasłu nie były wyrażane w innych terminach.</p>

Hasło	KWALIFIKACJA	QUALIFICATION
<p>1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.</p>	<p>Określony zestaw efektów uczenia się, zgodnych z ustalonymi standardami, których osiągnięcie zostało formalnie potwierdzone przez upoważnioną instytucję.</p> <p>W ramach tego systemu pojęć kwalifikacją jest tylko taki zestaw efektów uczenia się (kompetencji), który jest wpisany do krajowego rejestru kwalifikacji i tym samym przyporządkowany do odpowiedniego poziomu PRK.</p> <p>Formalne potwierdzenie osiągniętych kompetencji polega na wydaniu przez uprawnioną instytucję odpowiedniego dokumentu (dyplomu, świadectwa, certyfikatu itp.) po dokonaniu oceny efektów uczenia się i stwierdzeniu, że odpowiadają one wymaganiom dla danej kwalifikacji.</p>	<p><i>A set of learning outcomes following established standards, whose achievement was formally validated by a competent body.</i></p> <p><i>Within this system of concepts, a qualification shall be solely understood as a set of learning outcomes (competences) which has been entered into the national qualifications register and hence related to a relevant PQF level.</i></p> <p><i>Formal validation (certification) of the acquired competences consists in the issuance by a competent body of a relevant document (a diploma, certificate, etc.) upon assessment of the learning outcomes and stating that they correspond to the given standards of a given qualification.</i></p>
<p>2) Komentarz</p>	<p>Wyżej podana definicja nawiązuje do definicji podanej w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 roku.</p> <p>Zgodnie z powyższą definicją kwalifikację można uzyskać tylko po sprawdzeniu, że osoba ucząca się uzyskała efekty uczenia się zgodne z wymaganiami dla danej kwalifikacji (por. hasło walidacja).</p> <p>W polskim systemie kwalifikacji wyróżnia się:</p> <p>kwalifikacje pełne</p> <p>oraz węższe od nich</p> <p>kwalifikacje cząstkowe.</p> <p>Każda pełna kwalifikacja będzie miała określoną „objętość” minimalną („rozmiar”) – zakres i poziom zaawansowania efektów uczenia się, które się na nią składają. Warunkiem</p>	<p><i>The above definition refers to the definition included in the Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008.</i></p> <p><i>According to the above definition, a qualification is obtained only when a competent body determines that an individual has achieved learning outcomes to the given standards related to a given qualification (cf. validation).</i></p> <p><i>The Polish Qualifications System distinguishes between:</i></p> <p>full qualifications</p> <p><i>and narrower</i></p> <p>partial qualifications.</p> <p><i>Each full qualification shall have its minimal volume – i.e. the scope and level of constituent learning outcomes. A prerequisite for having a full qualification awarded at a given level is</i></p>

	<p>uzyskania kwalifikacji pełnej danego poziomu będzie posiadanie pełnej kwalifikacji na poprzednim poziomie⁵¹.</p> <p>W przypadku kwalifikacji częściowych analogiczna zasada nie obowiązuje.</p> <p>Posiadane kwalifikacje częściowe mogą być potwierdzoną częścią zbioru kompetencji wymaganych dla uzyskania kwalifikacji pełnej i nie wymagają ponownego potwierdzenia w toku ubiegania się o kwalifikację pełną.</p> <p>Przykładem kwalifikacji pełnej może być matura, licencjat, itp.</p> <p>Przykładem kwalifikacji częściowej może być potwierdzone świadectwem uprawnienie do obsługi określonego urządzenia technicznego (np. dźwigu, koparki)</p> <p>Obok podziału kwalifikacji na pełne i częściowe wyróżnia się także:</p> <p>kwalifikacje złożone oraz</p> <p>kwalifikacje składowe.</p> <p>Kwalifikację złożoną rozumie się jako zdefiniowaną poprzez zestaw efektów uczenia się, który może zostać w naturalny sposób podzielony na podzestawy, potwierdzane oddzielnie. Tak wyróżnione podzestawy efektów uczenia się stanowią kwalifikacje składowe.</p> <p>Przykładem kwalifikacji złożonej może być pediatra (lekarz, który zrobił specjalizację z pediatrii), adwokat (absolwent studiów prawnych, który zdał egzamin adwokacki). Przykładem kwalifikacji składowej mogą być poszczególne kwalifikacje</p>	<p><i>the achievement of a full qualification at the preceding level.⁵²</i></p> <p><i>However this is not the case for partial qualifications.</i></p> <p><i>Partial qualifications held by a learner may become a validated part of a set of competences required to obtain a full qualification, which means that they will not need re-validation in the course of applying for a full qualification.</i></p> <p><i>The following are examples of full qualifications: matura (secondary school leaving certificate), licencjat (first cycle degree), etc.</i></p> <p><i>A certificate entitling a learner to operate a specific machine (eg. a crane, an excavator) constitutes an example of a partial qualification.</i></p> <p><i>In addition to full and partial qualifications, the following are also distinguished:</i></p> <p>compound qualifications and constituent qualifications.</p> <p><i>A compound qualification is defined by a set of learning outcomes, which may naturally be divided into separately validated subsets of learning outcomes. Subsets of learning outcomes distinguished in such a way constitute constituent qualifications.</i></p> <p><i>A paediatrician (medical doctor who completed a specialisation in pediatrics), barrister (graduate of Law who passed the Bar examinations) are examples of compound qualifications. Particular qualifications within an occupation which can be achieved</i></p>
--	--	--

⁵¹ W przypadku walidowania zestawu osiągniętych kompetencji odpowiadających wymaganiom kwalifikacji pełnej danego poziomu, jeżeli osoba ubiegająca się o tę kwalifikację nie posiada kwalifikacji pełnej niższego poziomu, to proces walidacji dotyczyć będzie równocześnie brakującej kwalifikacji pełnej niższego poziomu.

⁵² *If a person is validating a set of achieved competences required for a particular level's full qualification, and the lower level's full qualification has not yet been achieved, then the validation process will simultaneously also encompass the missing full qualification of the lower level.*

	<p>w zawodzie, które uczący się może zdobywać oddzielnie.</p>	<p><i>separately constitute examples of constituent qualifications.</i></p>
<p>3) Synonimy i terminy używane zamiennie</p>	<p>Świadectwo</p> <p>Certyfikat</p> <p>Dyplom</p> <p>(jeżeli zostaną wpisane do rejestru kwalifikacji)</p>	
<p>4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu</p>	<p><i>Kwalifikacja pełna</i></p> <p><i>Kwalifikacja cząstkowa</i></p> <p><i>Kwalifikacja złożona</i></p> <p><i>Kwalifikacja składowa</i></p>	
<p>5) Potoczne rozumienie hasła</p>	<p>W niektórych kontekstach potocznie sformułowanie <i>kwalifikacje</i> jest odnoszone nie do formalnego wyniku uczenia się, a do kompetencji, wiedzy i umiejętności, niezależnie od tego, czy były one potwierdzone (i czy zostaną wpisane do rejestru kwalifikacji). W języku potocznym mówi się, że osoba posiada kwalifikacje, ale nie w znaczeniu potwierdzonych efektów uczenia się, a w znaczeniu posiadanych kompetencji.</p> <p>W nowym systemie kwalifikacji przez kwalifikacje potocznie będzie się rozumieć dyplomy, świadectwa, certyfikaty oraz inne dokumenty potwierdzające, że dana osoba osiągnęła efekty uczenia się, ale długo będzie się przebijać do powszechnej świadomości, że w nowym systemie nie każdy dyplom świadectwo będzie mógł być uznawany za <i>kwalifikację</i> w ścisłym znaczeniu tego terminu.</p>	
<p>6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)</p>	<p>W Polsce nie możemy na razie sporządzić całościowego opisu sposobów uzyskiwania kwalifikacji, ponieważ kwalifikacje nie są uporządkowane w sposób systemowy, tzn. nie istnieją czytelne i powszechnie stosowane zasady i procedury potwierdzania kompetencji przez odpowiednie instytucje jak również procedury zapewniania jakości <i>kwalifikacji</i>.</p> <p>Potwierdzanie efektów uczenia się w Polsce ma miejsce przede wszystkim w obszarze oświaty i szkolnictwa wyższego, czyli w instytucjach podległych organom administracji państwa oraz w kształceniu organizowanym w ramach branżowych instytucji i stowarzyszeń, które nadają uprawnienia zawodowe.</p>	
<p>7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach</p>	<p>W systemie oświaty jakość zdobywanych <i>kwalifikacji</i> zapewniają m.in. egzaminy zewnętrzne realizowane przez CKE/OKE.</p> <p>Docelowo wszystkie <i>kwalifikacje</i> nadawane w Europie (poświadczone przez dyplomy, świadectwa, certyfikaty, upoważnienia) będą zawierały odniesienie do Europejskiej Ramy Kwalifikacji za pośrednictwem krajowych ram kwalifikacji.</p> <p>Zdanie „można w sposób uporządkowany opisać zbiór wszystkich <i>kwalifikacji</i>” jest prawdziwe, przy założeniu, że przez kwalifikację rozumiemy dyplom, świadectwo</p>	

	lub inny dokument, który został wpisany do krajowego rejestru kwalifikacji. Zgodnie z definicją dyplom nie wpisany do tego rejestru nie jest <i>kwalifikacją</i> .
8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki	<ul style="list-style-type: none"> - Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie - Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET) - Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych
9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK	<p><i>Europejska Rama Kwalifikacji</i></p> <p><i>Polska Rama Kwalifikacji</i></p> <p><i>Poziom kwalifikacji</i></p>
10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach	<p>Poniżej zaprezentowano definicje kwalifikacji, które definiują kwalifikację w sposób odmienny od języka PRK:</p> <p>W języku polskim termin „kwalifikacja” (w liczbie pojedynczej) używany był dotąd w innych znaczeniach. Ich listę przytacza „Słownik wyrazów obcych”⁵³. I tak w słowniku przez kwalifikację rozumie się: (1) uzdolnienie, przygotowanie do wykonywania jakiejś pracy, zawodu, (2) świadectwo stwierdzające takie uzdolnienie, przygotowanie, (3) zaliczenie do danej kategorii (jak na przykład w sporcie narciarskim) oraz (4) stwierdzenie, jaki przepis prawa został naruszony przez czyn sprawcy (kwalifikacja czynu).</p> <p>Znaczenie terminu „kwalifikacje” (w liczbie mnogiej) w kontekście rynku pracy zdeterminowane zostało przez definicję sformułowaną dla potrzeb Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania⁵⁴. Klasyfikacja zawodów i specjalności została oparta na systemie pojęć, z których najważniejsze to zawód, specjalność, umiejętności oraz kwalifikacje zawodowe. Przez kwalifikacje zawodowe rozumiane są układy wiedzy i umiejętności wymagane do realizacji składowych zadań zawodowych⁵⁵.</p> <p>W ślad za definicjami przyjętymi w ww. rozporządzeniu w publikacji „Kwalifikacje zawodowe na współczesnym rynku pracy”⁵⁵ przedstawiono słownik pojęć niezbędnych w pedagogice pracy, gdzie wyróżniono m.in. następujące terminy: kwalifikacje zawodowe, standard kwalifikacji zawodowych, kwalifikacje ponadzawodowe, kwalifikacje ogólnozawodowe, kwalifikacje podstawowe dla zawodu, kwalifikacje specjalistyczne, poziomy kwalifikacji zawodowych. Przy czym definicja pojęcia „kwalifikacje zawodowe” jest nieco zmodyfikowana w porównaniu z definicją z rozporządzenia i ma następujące brzmienie „układ umiejętności, wiadomości i cech psychofizycznych niezbędnych do wykonywania zestawu zadań zawodowych”. Definicje pozostałych terminów stanowią uszczegółowienie tej podstawowej formuły.</p>

⁵³ PIW, Warszawa 1967.

⁵⁴ Dz.U. nr 265 z dnia 16 grudnia 2004 r. poz. 2644 z późniejszymi zmianami.

⁵⁵ Postanowienia te zachowują aktualność także na tle obowiązującego Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz jej stosowania (Dz. U. z 2010 Nr 82, poz. 537).”

⁵⁶ Stefan M. Kwiatkowski (red.), IBE, Warszawa 2004.

	<p>Kwalifikacje i kompetencje zawodowe – układ celowo ukształtowanych cech psychofizycznych człowieka, warunkujących jego skuteczne działanie⁵⁶.</p>
<p>11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w haśle</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Dyplom, świadectwo, certyfikat – jeżeli nie zostaną wpisane do rejestru kwalifikacji. - W sformułowaniu „podnoszenia kwalifikacji” – w rozumieniu art. 103 kodeksu pracy – to zdobywanie lub uzupełnianie wiedzy i umiejętności przez pracownika z inicjatywy pracodawcy lub za jego zgodą”. Przy czym kwalifikacje te należy rozumieć dość szeroko. Kodeks pracy w artykule 42 § 4 odnosi się do kwalifikacji także w ten sposób, że jest to przygotowanie zawodowe pracownika (jego formalne wykształcenie, doświadczenie, umiejętności zawodowe), ale także właściwości psychofizyczne – predyspozycje psychiczne oraz zdolność do wykonywania określonych czynności z punktu widzenia zdrowia fizycznego (patrz; wyrok Sądu najwyższego z dnia 4 października 2000 r. I PKN 61/00). - W sformułowaniu „potwierdzenie kwalifikacji” – np. w dokumencie „procedury organizowania i przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe” . W kontekście języka ram kwalifikacji potwierdzenie kwalifikacji oznaczałoby bowiem „potwierdzenie potwierdzonych efektów uczenia się”. Stąd w języku ram poprawnym jest sformułowanie potwierdzenie kompetencji.

⁵⁶Encyklopedia Pedagogiczna XXI w, Warszawa 2003 r., str. 997.

Hasło	POLSKA RAMA KWALIFIKACJI (PRK)	POLISH QUALIFICATIONS FRAMEWORK (PQF)
1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.	<p>Opis wzajemnych relacji między kwalifikacjami, integrujący różne krajowe podsystemy kwalifikacji, służący większej przejrzystości, dostępności i jakości kwalifikacji, stworzony dla potrzeb rynku pracy i społeczeństwa obywatelskiego. W szczególności, zawiera on opis hierarchii poziomów kwalifikacji – każda kwalifikacja jest umieszczona na jednym z tych poziomów. Każdemu z tych poziomów przyporządkowany jest odpowiadający mu poziom w Europejskiej Ramie Kwalifikacji.</p>	<p><i>A description of mutual relations between qualifications, which aims to integrate and coordinate national qualifications subsystems and improve the transparency, access, progression and quality of qualifications in relation to the labour market and civil society. In particular it describes the hierarchy of qualifications levels – each qualification is linked to one of these levels. Each level is subordinated to a corresponding level of the EQF.</i></p>
2) Komentarz	<p>Definicja ta została przedstawiona w słowniku KRK z 2010 r.</p> <p>Definicja jest spójna z definicją „krajowej ramy kwalifikacji” podaną w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 kwietnia 2008 r.</p> <p><i>Polska Rama Kwalifikacji wyróżnia osiem poziomów kwalifikacji.</i></p> <p>W Polsce na mocy znowelizowanej w 2011 r. ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym wprowadzono „Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego” (KRKSW). Określają one poziomy kwalifikacji zdobywanych w uczelniach wyższych. Zgodnie z ogólnym założeniem przyjętym w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r., KRKSW będzie częścią <i>Polskiej Ramy Kwalifikacji</i>.</p>	<p><i>The above definition was included in the Polish NQF Glossary of 2010.</i></p> <p><i>The above definition is consistent with the definition of „national qualifications framework” included in the Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008.</i></p> <p><i>There are 8 qualifications levels in the Polish Qualifications Framework.</i></p> <p><i>In Poland, by virtue of the Law on Higher Education amended in 2011, the „National Qualifications Framework for Higher Education” (NQF for HE) was introduced. The Framework identifies levels of qualifications obtained from higher education institutions. According to the general principle adopted in the Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008, NQF for HE shall constitute part of the Polish Qualifications Framework.</i></p>
3) Synonimy i terminy używane zamiennie	<p>Polska rama</p> <p>Rama krajowa</p>	
4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu	<p>Nazwa <i>Polska Rama Kwalifikacji</i> nie ma terminów o zbliżonym znaczeniu – dotyczy nowych (dopiero przygotowywanych) rozwiązań systemowych.</p>	

5) Potoczne rozumienie hasła	<p>Ze względu na fakt, że Polska Rama Kwalifikacji nie została jeszcze wdrożona, hasło to nie funkcjonuje w języku potocznym.</p>
6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)	<p><i>Polska Rama Kwalifikacji</i> ma zapewnić jasność, przejrzystość posiadanych kwalifikacji oraz ułatwić ich nabywanie i wykorzystywanie w obrębie krajowego rynku pracy, a w powiązaniu z Europejską Ramą Kwalifikacji także na europejskim rynku pracy.</p>
7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach	<p><i>Polska Rama Kwalifikacji</i> może być użytecznym narzędziem polityki na rzecz uczenia się przez całe życie.</p> <p>Dzięki <i>Polskiej Ramie Kwalifikacji</i> osoby uczące się będą mogły bardziej świadomie dokonywać racjonalnego wyboru kierunku i sposobu kształcenia się w kolejnych etapach życia.</p> <p>Każda kwalifikacja będzie miała przypisany odpowiedni poziom określony przez deskryptory poziomu znajdujące się w <i>Polskiej Ramie Kwalifikacji</i>.</p>
8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki	<ul style="list-style-type: none"> - Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, - Decyzja nr 1720/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r. ustanawiająca program działań w zakresie uczenia się przez całe życie.
9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK	<p><i>Deskryptor</i></p> <p><i>Europejska Rama Kwalifikacji</i></p> <p><i>Kompetencje społeczne</i></p> <p><i>Kwalifikacja</i></p> <p><i>Poziom kwalifikacji</i></p> <p><i>Umiejętności</i></p> <p><i>Wiedza</i></p>
10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach	<p>Hasło Polska Rama Kwalifikacji nie ma innych znaczeń.</p>

11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle

Dotychczas w dokumentach i opracowaniach krajowych treść hasła wyrażana była przez ten sam termin, ale w formie liczbie mnogiej, tj. *Polskie Ramy Kwalifikacji*. Formę liczby mnogiej nadali mu tłumacze, którzy termin framework przetłumaczyli na język polski jako ramy⁵⁷. Stąd, w Polsce mówiono dotychczas o krajowych (także europejskich) ramach kwalifikacji, choć dla stosowania liczby mnogiej formalnie i semantycznie nie było uzasadnienia⁵⁸. Należy przy tym podkreślić, że polska rama (kwalifikacji) jest tylko jedna. Najważniejszą przyczyną zmiany tej formy na liczbę pojedynczą jest jednak to, że termin *PRK* stosowany w formie liczby mnogiej jest dla osób mniej zorientowanych bardzo mylący, co dodatkowo utrudnia zrozumienie, co ta nazwa określa.

⁵⁷ National qualifications framework zostało więc przetłumaczone jako „krajowe ramy kwalifikacji” a European qualifications framework jako „europejskie ramy kwalifikacji”.

⁵⁸ Por. J. Urbanik, Glosariusz Europejskich i Krajowych Ram Kwalifikacji – Komentarz, [w:] E. Chmielecka (red.), Od Europejskich do Krajowych Ram Kwalifikacji, Warszawa 2009.

Hasło	POZIOM KWALIFIKACJI (w ramie kwalifikacji)	QUALIFICATION LEVEL (in the qualifications framework)
1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRRK w 2011 r.	Główna zasada porządkowania, według której w ramie kwalifikacji grupuje się kwalifikacje. Kwalifikacje przypisane do tego samego poziomu (w ramie), są nadawane po osiągnięciu przez uczącego się tego samego zestawu ogólnie określonych efektów uczenia się, opisanych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.	<i>The main rule of order used to classify qualifications in the qualifications framework. Qualifications assigned to the same (framework) level are awarded upon a learner's achievement of the same set of generally defined learning outcomes described in terms of knowledge, skills and social competences.</i>
2) Komentarz	<p>Poziomy w ramie kwalifikacji istotnie różni się pomiędzy sobą, co jest wyrażone poprzez odpowiednie sformułowania w deskryptorach.</p> <p>Każdy kraj w swoich ramach kwalifikacji może ustalić odpowiadającą miejscowym warunkom liczbę poziomów z zastrzeżeniem, że muszą one w jasny sposób być odniesione do 8 poziomów w Europejskiej Ramie Kwalifikacji.</p> <p>Zgodnie z Zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady (z dn. 23.04.2008 r.) na wszystkich dyplomach i certyfikatach nadawanych w danym państwie ma być odnotowany poziom nadanej kwalifikacji, odniesiony poprzez krajową ramę (lub bezpośrednio) do poziomu w ramie europejskiej (ERK).</p>	<p><i>Qualifications framework levels differ significantly between one another. These differences are expressed in terms of descriptors.</i></p> <p><i>Each country may determine the number of levels representing the local educational context, with the stipulation that they have to clearly relate to the 8 levels of the European Qualifications Framework.</i></p> <p><i>According to the Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 all diplomas and certificates issued in a given country should indicate the level of the awarded qualification, referenced to the national framework (or directly) to the level contained in the European framework (EQF).</i></p>
3) Synonimy i terminy używane zamiennie	Pojęcie <i>poziom kwalifikacji</i> w odniesieniu do ram kwalifikacji jest nowe, stąd brak synonimów i innych terminów używanych zamiennie.	
4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu	<p><i>Zaawansowanie kwalifikacji</i></p> <p><i>Poziom wykształcenia</i> (tradycyjnie – wyższe, średnie, zawodowe, podstawowe)</p> <p><i>Poziom kształcenia</i></p> <p><i>Poziom kwalifikacji zawodowych</i></p>	
5) Potoczne rozumienie hasła	Odmienne niż w podanej definicji, w języku potocznym wyraz poziom odniesiony do tego rodzaju wyrazów jak kwalifikacje najczęściej ma sens wartościujący. Poziom kwalifikacji może więc być „wysoki” albo „niski”. Zazwyczaj chodzi tu o ogólną ocenę zakresu oraz stopnia złożoności tego, co trzeba wiedzieć i umieć zrobić, czasem o bardziej intuicyjnie rozumianą „jakość” danej kwalifikacji.	

	Podana wyżej definicja w częściowo nawiązuje więc do intuicyjnego rozumienia tego hasła.
6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)	„Polska Rama Kwalifikacji” jeszcze nie funkcjonuje, a „Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego” będą wdrażane dopiero od roku akademickiego 2011/2012. Tym samym hasła <i>poziom kwalifikacji</i> na razie nie można odnieść do realnych sytuacji.
7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach	Polska Rama Kwalifikacji wyróżnia 8 <i>poziomów kwalifikacji</i> . Wykorzystując zdefiniowane <i>poziomy kwalifikacji</i> można w sposób uporządkowany opisać zbiór wszystkich nadawanych w Polsce kwalifikacji.
8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki	W dokumentach europejskich, które są najważniejsze jako podstawy tworzenia nowoczesnego (zintegrowanego z ramach UE) krajowego systemu kwalifikacji, definicji hasła <i>poziom kwalifikacji</i> nie podano. (Dokładniejsza informacja – patrz odpowiednie pole w opisie hasła <i>edukacja formalna</i>)
9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK	<i>Deskryptor</i> <i>Europejska Rama Kwalifikacji</i> <i>Kwalifikacja</i> <i>Polska Rama Kwalifikacji</i>
10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach	W innych znaczeniach niż potoczne hasło nie występuje.
11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle	„Polska Rama Kwalifikacji” jeszcze nie funkcjonuje, a „Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego” będą wdrażane dopiero od roku akademickiego 2011/2012, tym samym treści ściśle odpowiadające nowemu pojęciu <i>poziom kwalifikacji</i> nie były dotąd wyrażane przy pomocy innych określeń. W publikacji MIPS z 2007 roku pt. „Krajowe standardy kwalifikacji zawodowych” (red. H. Bednarczyk, I. Woźniak, S. Kwiatkowski) w słowniku znajduje się hasło <i>poziomy kwalifikacji zawodowych</i> objaśnione jako „hierarchiczny układ kwalifikacji zawodowych charakteryzujący się rosnącą złożonością, trudnością oraz odpowiedzialnością zadań zawodowych wykonywanych przez pracownika”.

Hasło	PRZENOSZENIE ZALICZONYCH OSIĄGNIĘĆ	TRANSFER OF CREDITS
1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.	Honorowanie przez instytucję walidującą wcześniej zwalidowanych przez inne ciało osiągnięć w uczeniu się ⁵⁹ .	<i>Recognition of credits awarded by one validating body by another validating institution</i>
2) Komentarz	Przenoszenie zaliczonych osiągnięć eliminuje wielokrotne potwierdzanie już osiągniętych efektów uczenia się. Przenoszenie zaliczonych osiągnięć umożliwia indywidualizację szczegółowych treści programów kształcenia oraz sposobu osiągania wymaganych efektów uczenia się (większą elastyczność).	<i>Transfer of credits eliminates repeated validation of the achieved learning outcomes. Transfer of credits makes it possible to individualise specific learning programmes and ways of achieving required learning outcomes (greater flexibility).</i>
3) Synonimy i terminy używane zamiennie	Transfer zaliczeń	
4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu	<i>Transfer punktów zaliczeniowych</i> <i>Transfer osiągnięć</i>	
5) Potoczne rozumienie hasła	W języku potocznym termin przenoszenie zaliczonych osiągnięć dotychczas nie był używany.	
6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)	W szkołach wyższych Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego, który obejmuje wszystkie kraje zaangażowane w Proces Boloński, funkcjonuje system przenoszenia zaliczonych osiągnięć w postaci punktów zaliczeniowych ECTS.	
7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach	Możliwość przeniesienia zaliczonych osiągnięć pomiędzy różnymi kontekstami uczenia się umożliwia bardziej elastyczne i indywidualizowane realizowanie programu uczenia się w celu zdobycia kwalifikacji.	
8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki	<ul style="list-style-type: none"> - Deklaracja Bolońska z dnia 19 czerwca 1999 r. (uzgodniono wprowadzenie systemu ECTS), - Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET). 	
9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK	<i>Akumulacja zaliczonych osiągnięć</i> <i>Efekty uczenia się</i> <i>Kwalifikacja</i> <i>Uznawanie kwalifikacji</i> <i>Walidacja</i>	

⁵⁹ Por. Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów; przewodnik dla użytkowników, FRSE 2009.

10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach	Hasło <i>Przenoszenie zaliczonych osiągnięć</i> nie występuje w innych znaczeniach.
11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle	W Polsce systemy <i>przenoszenia zaliczonych osiągnięć</i> wprowadza się od niedawna, nie ma więc w języku innych terminów, które wyrażałyby treść hasła.

Hasło	UCZENIE SIĘ NIEFORMALNE	INFORMAL LEARNING
1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.	Dochodzenie do nowych kompetencji bez korzystania z programów prowadzonych przez podmioty kształcące/szkolące (bez nauczyciela /instruktora/ trenera), przez samodzielną aktywność podejmowaną w celu osiągnięcia określonych efektów uczenia się, i/lub przez uczenie się nieintencjonalne (niezamierzone).	<i>An attempt to attain new competences without participation in programmes offered by educational/training entities (without the support of a teacher/instructor/trainer), by way of autonomous activity undertaken in order to achieve specified learning outcomes and/or by unintentional learning.</i>
2) Komentarz	<p>Wyżej podana definicja nawiązuje zarówno do definicji przedstawionej przez CEDEFOP⁶⁰, jak i do definicji stosowanej przez Eurostat⁶¹.</p> <p>Zgodnie z powyższą definicją <i>uczenie się nieformalne</i> jest aktywnością realizowaną bez współdziałania z instytucją (lub osobą) prowadzącą działalność edukacyjną (kształcenie/ szkolenie).</p> <p>Oznacza to, że „uczenie się” jest tu ujmowane jako ciąg czynności uczącego się podejmowanych świadomie w celu nauczenia się (czegoś), ale poza jakąkolwiek instytucją kształcącą i/lub jako proces uczenia się, który jest skutkiem „ubocznym” innej aktywności.</p> <p>Definicje, w myśl których uczenie się nieformalne obok samodzielnego uczenia się bez profesjonalnego wsparcia obejmuje także zjawisko nieintencjonalnego (niezamierzonego) uczenia się (przez pracę, zabawę, uczestnictwo w różnych wydarzeniach, oglądanie telewizji, itp.), są mało przydatne z punktu widzenia polityki na rzecz uczenia się przez całe życie i tworzenia krajowego systemu kwalifikacji oraz zupełnie nieprzydatne dla badań statystycznych (takie uczenie się dotyczy praktycznie wszystkich bez względu na ich wiek i rodzaj zajęć).</p>	<p><i>The above definition is both related to the interpretation of the definition presented by CEDEFOP⁶² and Eurostat⁶³.</i></p> <p><i>In compliance with the above definition, informal learning is an activity which is carried out independently, without any cooperation with an institution (or an individual) providing educational services (education/training).</i></p> <p><i>This means that “learning” is understood as a series of activities a learner consciously undertakes in order to learn (something) and/or as the process of learning, which is a by-product of another activity.</i></p> <p><i>Definitions, where informal learning, next to autonomous learning without professional support, also include instances of inadvertent (unintentional) learning (through work, play, participation in various events, watching television, etc.) are of little use from the point of view of lifelong learning policies and establishing the National Qualifications System, or of no use for statistical studies (such learning applies to practically everyone regardless of their age and occupation).</i></p>

⁶⁰ CEDEFOP 2008, Terminology of European education and training policy, a selection of 100 key terms, Luxembourg.

⁶¹ Eurostat 2006, Classification of learning activities – Manual, European Commission.

⁶² CEDEFOP 2008, Terminology of European education and training policy, a selection of 100 key terms, Luxembourg.

⁶³ Eurostat 2006, Classification of learning activities – Manual, European Commission.

3) Synonimy i terminy używane zamiennie	Uczenie się bez profesjonalnego zorganizowanego wsparcia
4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu	<p><i>Bycie samoukiem</i></p> <p><i>Uczenie się samodzielnie</i></p> <p><i>Uczenie się na własną rękę</i></p> <p><i>Samokształcenie</i></p> <p><i>Własna nauka</i></p>
5) Potoczne rozumienie hasła	<p>W języku potocznym hasło to rozumiane jest w sposób mniej więcej zgodny z przyjętą definicją.</p> <p>W niektórych kontekstach potocznie sformułowanie <i>nieformalne uczenie się</i> może być czasem odnoszone do korepetycji, zwłaszcza gdy korepetycje te są „nieoficjalne”, czyli uczeń korzysta z nich poza wiedzą szkolnego nauczyciela przedmiotu.</p>
6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)	<p>Uczenie się poprzez obserwację i działanie np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - w miejscu pracy w toku wykonywania zleconych zadań, które wymagają poznania nowej wiedzy/opanowania nowych umiejętności, - w miejscu pracy w ramach odbywania przez ucznia/studenta praktyki zawodowej przewidzianej w programie nauczania szkoły/wyższej uczelni, - w środowisku zamieszkania w toku wykonywania zadań na własne potrzeby, które wymagają poznania nowej wiedzy i opanowania nowych umiejętności (np. samodzielne złożenie zakupionych mebli, podłączenie urządzeń domowych, naprawy i konserwacja sprzętu AGD, itp.). <p>Uczenie się języka obcego z wykorzystaniem materiałów dla samouków (programy do samodzielnego uczenia się).</p>
7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach	<p>W związku z coraz szybszym rozwojem technologii i pojawianiem się nowych urządzeń powszechnego użytku wzrasta znaczenie <i>nieformalnego uczenia się</i>, które umożliwia nadążanie za postępem cywilizacyjnym.</p> <p>Ważnym elementem polityki na rzecz uczenia się przez całe życie jest działanie, którego ma na celu umożliwienie oficjalnego potwierdzenia wszystkich (osiągniętych zgodnie z ustalonymi dla danej kwalifikacji standardami) efektów uczenia się, w tym również <i>uczenia się nieformalnego</i>.</p>
8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki	<p>W dokumentach europejskich, które są najważniejsze jako podstawy tworzenia nowoczesnego (zintegrowanego z ramach UE) krajowego systemu kwalifikacji, definicji hasła uczenie się nieformalne nie podano.</p> <p>(Dokładniejsza informacja – patrz odpowiednie pole w opisie hasła <i>edukacja formalna</i>)</p>
9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK	<p>W ogólnym pojęciu „uczenie się” wyróżnia się komplementarne względem siebie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>uczenie się w systemie edukacji formalnej,</i> 2. <i>uczenie się w systemie edukacji pozaformalnej,</i>

	<p>3. uczenie się nieformalne, które obejmuje dwa istotnie różne zjawiska – uczenie się samodzielne (jako działanie celowe zorientowane na osiągnięcie wyższego poziomu swojej wiedzy i umiejętności) i uczenie się nieintencjonalne/niezamierzone (jako samoistny proces uczenia się, który w naturalny sposób następuje przy okazji działań zorientowanych na inne cele).</p> <p>Dlatego objaśnienia do hasła uczenie się nieformalne należy czytać łącznie z objaśnieniami pozostałych haseł zawierających słowo uczenie się oraz objaśnieniami haseł <i>edukacja formalna</i> i <i>edukacja pozaformalna</i>.</p>
<p>10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach</p>	<p>W słowniku pedagogicznym W. Okonia (2001) nie ma hasła uczenie się nieformalne, a hasło <i>kształcenie nieformalne</i> odniesione jest do angielskiego <i>non-formal education</i> i objaśnione, że jest to „świadoma oraz zorganizowana działalność kształcąco-wychowująca prowadzona poza ustanowionym formalnym systemem szkolnym, umożliwiająca określonej grupie uczestników osiągnięcie założonych celów kształcenia”.</p> <p>W Encyklopedii Pedagogicznej XXI (2003) w definicji kształcenia nieformalnego przyjmuje się, iż jest to takie kształcenie, które odbywa się poza oficjalnym i powszechnym systemem szkolnym i przeznaczone jest dla tych, którzy z różnych względów nie mogą realizować obowiązku szkolnego w ramach obowiązującej struktury szkolnej. Do najczęstszych występujących form tego typu kształcenia zaliczono kształcenie domowe, instytucje edukacji alternatywnej.</p> <p>W tej samej encyklopedii termin edukacja równoległa rozumiany jest jako jeden z elementów globalnego systemu oświaty i wychowania; edukacyjne oddziaływanie na dzieci i młodzież środowiska pozaszkolnego wybiegającego poza program szkoły i poza szkolny tryb nauczania; całokształt wpływów i oddziaływań zarówno planowanych, jak i okazjonalnych na dzieci, młodzież (i dorosłych) w różnych dziedzinach ich życia i działalności przebiegające w warunkach pozaszkolnych.</p>
<p>11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle</p>	<p>Nieco zbliżone, ale nie takie samo, znaczenie ma termin uczenie się incydentalne, który według Glosariusza Terminów i Pojęć (2010) odpowiada angielskiemu <i>incidental learning</i> i oznacza uczenie się „mające charakter przypadkowy, niezamierzony”.</p> <p>Częściowo zbieżny treściowo z hasłem <i>uczenie się nieformalne</i> jest obecny w słowniku pedagogicznym W. Okonia (2001) termin <i>kształcenie incydentalne</i>, który odniesiono do angielskiego <i>informal learning</i> i objaśniono jako „trwający przez całe życie nie zorganizowany i niesystematyczny proces nabywania przez każdego człowieka wiadomości, sprawności, przekonań i postaw na podstawie codziennego doświadczenia oraz wpływów wychowawczych otoczenia”.</p>

Hasło	UCZENIE SIĘ SAMODZIELNE	AUTONOMOUS LEARNING
1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.	Samodzielne dążenie uczącego się do osiągnięcia zamierzonych efektów uczenia się poza instytucją kształcącą/szkolącą, czyli uczenie się bez pomocy profesjonalisty – nauczyciela/instruktora/trenera.	<i>Autonomous and intentional efforts of a learner to attain intended learning outcomes outside of educational or training institutions (that is, without the support of a professional teacher/instructor/trainer).</i>
2) Komentarz	<p>Wyżej podana definicja w pewnym zakresie nawiązuje do wykładni terminu informal learning podanej przez Eurostat.⁶⁴</p> <p>Uczenie się samodzielne jest więc aktywnością intencjonalną, co oznacza, że „uczenie się” jest tu ujmowane jako ciąg czynności uczącego się podejmowanych świadomie w celu nauczenia się (czegoś).</p> <p><i>Uczenie się samodzielne może być przedmiotem określonych działań promocyjnych i być wspierane w ramach polityki na rzecz uczenia się przez całe życie.</i></p> <p>Efekty samodzielnego uczenia się, jeżeli odpowiadają określonym standardom po przejściu procesu walidacji, powinny być traktowane tak samo, jak efekty uczenia się osiągnięte innymi sposobami.</p>	<p><i>The above definition is related to the interpretation of the term informal learning used by Eurostat.⁶⁵</i></p> <p><i>Autonomous learning is an intentional undertaking understood as a series of activities consciously carried out by a learner to learn (something).</i></p> <p><i>Autonomous learning may become the subject of specific promotional activities and may be supported within lifelong learning policy.</i></p> <p><i>After undergoing the process of validation, the outcomes of autonomous learning should be treated the same as learning outcomes achieved by way of other modes of learning, if they comply with the respective standards.</i></p>
3) Synonimy i terminy używane zamiennie	Samokształcenie	
4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu	<p><i>Bycie samoukiem</i></p> <p><i>Uczenie się na własną rękę</i></p> <p><i>Uczenie się we własnym zakresie</i></p>	
5) Potoczne rozumienie hasła	<p>W języku potocznym hasło to rozumiane jest w sposób mniej więcej zgodny z przyjętą definicją.</p> <p>W niektórych kontekstach odnosi się także do uczniów, którzy nie korzystają z pomocy innych (np. rodziców) przygotowując się do lekcji / klasówki / egzaminu.</p>	

⁶⁴ Classification of learning activities – Manual, European Commission, Eurostat 2006.

⁶⁵ Classification of learning activities – Manual, European Commission, Eurostat 2006.

<p>6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)</p>	<p>Indywidualne przygotowywanie się do egzaminu w celu zdobycia nowych uprawnień, dostania się do szkoły/uczelni, do której trzeba zdać egzamin konkursowy, itp.</p> <p>Uczenie się języka obcego w oparciu o materiały dla samouków (programy do samodzielnego uczenia się) np. w związku z planami podróży.</p>
<p>7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach</p>	<p>W związku z coraz szybszym rozwojem technologii i pojawianiem się coraz to nowych urządzeń powszechnego użytku wzrasta znaczenie <i>samodzielnego uczenia się</i>, które umożliwia nadążanie za nowoczesnością.</p> <p>Ważnym elementem polityki na rzecz uczenia się przez całe życie jest działanie, które ma na celu umożliwienie oficjalnego potwierdzenia, czyli walidacji, wszystkich (osiągniętych zgodnie z ustalonymi dla danej kwalifikacji standardami) efektów uczenia się, w tym również efektów <i>samodzielnego uczenia się</i>.</p>
<p>8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki</p>	<p>W dokumentach europejskich, które są najważniejsze jako podstawy tworzenia nowoczesnego (zintegrowanego z ramach UE) krajowego systemu kwalifikacji, definicji hasła <i>uczenie się nieformalne</i> nie podano.</p> <p>(Dokładniejsza informacja – patrz odpowiednie pole w opisie hasła <i>edukacja formalna</i>)</p>
<p>9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK</p>	<p>Pojęcie <i>samodzielnego uczenia się</i> mieści się w szerszym zakresowo pojęciu <i>uczenie się nieformalne</i>.</p> <p>W ogólnym pojęciu „uczenie się” wyróżnia się komplementarne względem siebie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>uczenie się w systemie edukacji formalnej,</i> 2. <i>uczenie się w systemie edukacji pozaformalnej,</i> 3. <i>uczenie się nieformalne, które obejmuje dwa istotnie różne zjawiska – uczenie się samodzielne (jako działanie celowe zorientowane na osiągnięcie wyższego poziomu swojej wiedzy i umiejętności) i uczenie się nieintencjonalne/ niezamierzone (jako samoistny proces uczenia się, który w naturalny sposób następuje przy okazji działań zorientowanych na inne cele).</i> <p>Dlatego objaśnienia do hasła <i>uczenie się nieformalne</i> należy czytać łącznie z objaśnieniami pozostałych haseł zawierających słowo uczenie się oraz objaśnieniami haseł <i>edukacja formalna</i> i <i>edukacja pozaformalna</i>.</p>
<p>10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach</p>	<p>Hasło nie było używane w innych znaczeniach.</p>

11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w haśle	<ul style="list-style-type: none">- W. Okoń w słowniku pedagogicznym (2001) jako synonim hasła <i>samokształcenie</i> podaje słowo „samouctwo” i wyjaśnia te terminy w następujący sposób – „osiąganie wykształcenia poprzez działalność, której cele, treści, warunki i środki ustala sam podmiot.- Częściowo zbieżny treściowo z hasłem uczenie się <i>nieformalne</i> jest też obecny w tym samym słowniku termin <i>kształcenie incydentalne</i>, który odniesiono do angielskiego <i>informal learning</i> i objaśniono jako „trwający przez całe życie nie zorganizowany i niesystematyczny proces nabywania przez każdego człowieka wiadomości, sprawności, przekonań i postaw na podstawie codziennego doświadczenia oraz wpływów wychowawczych otoczenia.”
---	--

Hasło	UMIEJĘTNOŚCI	SKILLS
1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.	Umiejętności oznaczają zdolność do stosowania wiedzy i korzystania z know-how w celu wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.	<i>Skills means the ability to apply knowledge and use know-how to complete tasks and solve problems.</i>
2) Komentarz	<p>Powyższa definicja nawiązuje bezpośrednio do definicji umiejętności podanej w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 roku.</p> <p>W ERK umiejętności określa się jako kognitywne (obejmujące myślenie logiczne, intuicyjne i kreatywne) oraz praktyczne (obejmujące sprawność i korzystanie z metod, materiałów, narzędzi i instrumentów)⁶⁶.</p> <p>Deskryptory w ramie kwalifikacji (ERK i PRK) opisują efekty uczenia się w trzech kategoriach. Jedną z nich są umiejętności.</p>	<p><i>The above definition refers directly to the definition of skills included in The Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008.</i></p> <p><i>In the context of EQF skills are described as cognitive (involving the use of logical, intuitive and creative thinking) or practical (involving manual dexterity and the use of methods, materials, tools and instruments)⁶⁷.</i></p> <p><i>Descriptors in the EQF and PQF describe learning outcomes in terms of three categories. One of them is constituted by skills.</i></p>
3) Synonimy i terminy używane zamiennie	W języku polskim brak synonimu i wyrazów, które można by w sposób prawidłowy użyć zamiennie.	
4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu	<p><i>Know-how</i></p> <p><i>Sprawność w (czymś)</i></p> <p><i>Biegłość w (czymś)</i></p>	
5) Potoczne rozumienie hasła	W języku potocznym hasło jest rozumiane intuicyjnie zgodnie z podaną definicją.	
6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)	<p>Fundament Polskiej Ramy Kwalifikacji podobnie jak ramy europejskie zasadza się na 8 poziomach kwalifikacji opisanych poprzez efekty uczenia się w kategorii: wiedzy, umiejętności i kompetencji (społecznych).</p> <p>Rozróżnienie pomiędzy wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami w europejskich ramach kwalifikacji może być postrzegane jako pragmatyczne porozumienie pomiędzy różnymi, powszechnymi sposobami podejścia do opisu efektów uczenia się.</p> <p>Europejskie ramy kwalifikacji koncentrują się na efektach uczenia się w formie wiedzy, umiejętności i kompetencji i te elementy są postrzegane niezależnie od programów edukacyjnych lub kontekstów zawodowych.</p>	

⁶⁶ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie.

⁶⁷ Recommendation of the European Parliament of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning.

7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach	<p>Umiejętności można zdobywać w różny sposób.</p> <p>Doskonalenie umiejętności wymaga systematycznego ćwiczenia.</p> <p>Ważne życiowo umiejętności można opanować w różnych sytuacjach zarówno podczas wykonywania obowiązków w miejscu pracy, jak i w czasie wolnym.</p>
8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki	<p>- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie.</p>
9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK	<p><i>Efekty uczenia się</i></p> <p><i>Europejska Rama Kwalifikacji</i></p> <p><i>Kompetencje społeczne</i></p> <p><i>Polska Rama Kwalifikacji</i></p> <p><i>Wiedza</i></p>
10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach	<p>Definicje hasła „umiejętność” (w liczbie pojedynczej) są podawane w wielu źródłach:</p> <p>Według słownika PWN umiejętność to „praktyczna znajomość czegoś, biegłość w czymś, zdolność wykonywania czegoś”.</p> <p>Inne źródła:</p> <p>Umiejętność: „gotowość do świadomego działania, oparta na wiedzy oraz konkretnym ruchowym opanowaniu (wyćwiczeniu) określonych czynności z możliwością dostosowania ich do zmiennych warunków. Umiejętności to fundamentalna kategoria procesu kształcenia zawodowego. Wyróżniamy umiejętności intelektualne, których treścią jest określenie różnic i podobieństw, tworzenie pojęć, formułowanie sądów na podstawie abstrahowania, dowodzenia i sprawdzania oraz umiejętności motoryczne stanowiące możliwość sprawnego i celowego wykonywania określonej czynności”⁶⁸.</p> <p>W kontekście zawodowym:</p> <p>umiejętność – zdolność do wykonania czynności prowadzących do zrealizowania zadania zawodowego⁶⁹.</p>
11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle	<p>W życiu codziennym, także w niektórych opracowaniach i dokumentach terminy: wiedza, umiejętności, kompetencje i kwalifikacje często są używane zamiennie.</p>

⁶⁸ Elżbieta Goźlińska, Słowniczek nowych terminów w praktyce szkolnej, Wyd. CODN, Warszawa, 1997, s. 121.

⁶⁹ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27.04.2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz. U. z 2010 r. nr 82, poz. 537).

Hasło	UZNAWANIE KWALIFIKACJI	RECOGNITION OF QUALIFICATIONS
1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRR w 2011 r.	Formalne uznanie przez uprawnioną instytucję ważności kwalifikacji zdobytej za granicą w celu jej wykorzystania w kraju w dalszej edukacji lub na rynku pracy.	<i>Formal recognition by a competent body of the validity of a qualification attained abroad in order to continue education or for labour market purposes in one's home country.</i>
2) Komentarz	<p>Powyższa definicja jest spójna z definicją podaną w Konwencji Lizbońskiej z 1997 roku o uznaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w Regionie Europejskim⁷⁰ oraz definicją podaną przez CEDEFOP⁷¹.</p> <p>Kwalifikacje uzyskane za granicą mogą być uznawane w celu przyjęcia na studia i podjęcia kariery akademickiej (uznanie „akademickie”) albo w celu wykonywania zawodu (uznanie „zawodowe”).</p> <p>Nie należy mylić uznawania <i>kwalifikacji z walidacją</i>, czyli z formalnym potwierdzaniem kompetencji.</p> <p>Potwierdza się efekty uczenia się (kompetencje), a kwalifikację (jako już nadaną) można tylko uznać.</p>	<p><i>The above definition is consistent with the definition included in the Lisbon Convention of 1997 on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region⁷² and the definition by CEDEFOP.⁷³</i></p> <p><i>Foreign qualifications may be recognised for the purposes of admission to higher education and an academic career (academic recognition) or for vocational purposes (professional recognition).</i></p> <p><i>Recognition of qualifications must not be confused with validation.</i></p> <p><i>Learning outcomes (competences) are validated whereas (awarded) qualifications are recognised.</i></p>
3) Synonimy i terminy używane zamiennie	Nie istnieją synonimy i terminy zamienne.	
4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu	<p><i>Nostryfikacja</i></p> <p><i>Uznawanie wykształcenia</i></p> <p><i>Uznawanie kwalifikacji zawodowych</i></p> <p><i>Uznawanie dyplomów</i></p>	
5) Potoczne rozumienie hasła	W języku potocznym hasło jest rozumiane intuicyjnie zgodnie z podaną definicją.	
6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)	<i>Uznawanie kwalifikacji jest istotnym warunkiem umożliwiającym podejmowanie pracy poza granicami własnego kraju.</i>	

⁷⁰ Konwencja o uznawaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w regionie europejskim, Rada Europy, Lizbona 1997.

⁷¹ CEDEFOP 2008, Terminology of European education and training policy, a selection of 100 key terms, Luxembourg.

⁷² The Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region, Council of Europe 1997.

⁷³ CEDEFOP 2008, Terminology of European education and training policy, a selection of 100 key terms, Luxembourg.

	<p><i>Uznawanie kwalifikacji</i> zawodowych w tzw. zawodach regulowanych różni się od uznawania kwalifikacji w pozostałych zawodach.</p> <p>Zasady dotyczące zawodów regulowanych w krajach Unii Europejskiej, włącznie z procedurą ich uznawania, są określane przez unijne dyrektywy.</p>
7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach	<p>W krajach europejskich <i>uznawanie kwalifikacji</i> jest wieloletnią i powszechną praktyką.</p> <p>Kowalski mógł podjąć studia magisterskie Uniwersytecie Warszawskim, ponieważ uzyskany przez niego brytyjski dyplom ukończenia studiów I stopnia został uznany przez uczelnię.</p>
8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki	<ul style="list-style-type: none"> - Konwencja o uznaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w Regionie Europejskim z dnia 11 kwietnia 1997 r., - Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych.
9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK	<p><i>Kwalifikacja</i></p> <p><i>Poziom kwalifikacji</i></p> <p><i>Walidacja</i></p>
10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach	<p>Inne znaczenia hasła nie występują.</p>
11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle	<p>Potwierdzanie kwalifikacji</p> <p>Uznawanie wykształcenia</p> <p>Uznawanie kwalifikacji zawodowych</p>

Hasło	WALIDACJA	VALIDATION
<p>1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.</p>	<p>Proces, w wyniku którego uczący się otrzymuje od upoważnionej instytucji formalny dokument stwierdzający, że osiągnął określony zestaw efektów uczenia się.</p> <p>W przypadku, gdy zestaw ten wpisany jest do krajowego rejestru kwalifikacji, wydany dokument oznacza, że osoba ta jest posiadaczem danej kwalifikacji.</p> <p>Proces walidacji obejmuje etapy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ocenienie osiągniętych efektów uczenia się, - Porównanie ocenionych efektów z wymaganiami - Wydanie stosownego dokumentu (dyplomu, certyfikatu, świadectwa). <p>W przypadku uczenia się poza systemem formalnym proces walidacji rozpoczyna się fazą wstępną na którą składa się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Identyfikowanie efektów uczenia się, - Dokumentowanie zidentyfikowanych efektów. 	<p><i>A process resulting in the issuance by a competent body of a document certifying that a learner has achieved a defined set of learning outcomes.</i></p> <p><i>If the set of learning outcomes has been entered into the national register of qualifications, the document issued certifies that its holder possesses a given qualification.</i></p> <p><i>Validation includes:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>assessment of learning outcomes,</i> - <i>referring assessed learning outcomes to the standards set for a given qualification,</i> - <i>issuance of the appropriate document (a diploma, certificate, etc.).</i> <p><i>In the case of learning outside of the formal education system, the process of validation commences with a preliminary stage constituted by:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>identification of learning outcomes (knowledge, skills, and social competence),</i> - <i>documentation of evidence of learning outcomes.</i>
<p>2) Komentarz</p>	<p>Definicja stanowi rozwinięcie definicji przedstawionej w słowniku KRK z 2010 r.</p> <p>Definicja jest spójna z definicją podaną w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 roku w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET).</p> <p>W przypadku kształcenia formalnego nie ma potrzeby identyfikacji efektów uczenia się. Są one zdefiniowane przez program kształcenia.</p> <p>Nie wyróżnia się też oddzielnego etapu dokumentowania, ponieważ w systemie edukacji formalnej jest ono integralną częścią działań związanych z realizowaniem danego programu.</p>	<p><i>The definition constitutes the development of the definition included in the Polish NQF Glossary of 2010.</i></p> <p><i>The definition is consistent with the definition included in the Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the establishment of a European Credit System for Vocational Education and Training (ECVET).</i></p> <p><i>In the case of formal education, there is no need to identify learning outcomes because they are defined in the curriculum.</i></p> <p><i>There also is no separate documentation stage, because this is an integral part of the activities of implementing a given curriculum in the formal education system..</i></p>

3) Synonimy i terminy używane zamiennie	Walidowanie W polskiej praktyce nie ma tradycji wyraźnego wyodrębniania, a tym bardziej oddzielania, oceny efektów osiągniętych w procesie uczenia się i wydawania świadectw (dyplomów) od procesu kształcenia. Nie powstały więc nazwy, które odpowiadałyby tak wyodrębnionemu procesowi. Dlatego nie udało się znaleźć odpowiedniego wyrazu dla nazwania tego procesu i przyjęto termin <i>walidacja</i> , który jest kalką angielskiego „validation”.
4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu	<i>Nadawanie kwalifikacji</i> <i>Certyfikowanie</i>
5) Potoczne rozumienie hasła	Wyraz <i>walidacja</i> nie występuje w języku potocznym.
6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)	<p><i>Walidacja</i> występuje obecnie jako składnik działania w każdym zorganizowanym kształceniu, ale najczęściej w formie słabo wyodrębnionej, często także mocno ułomnej (w szczególności w aspekcie porównywania efektów do wymagań dla danej kwalifikacji).</p> <p>W Polsce istnieją możliwości <i>walidowania</i> efektów uczenia się uzyskanych poza zorganizowanym programem kształcenia, np. można uzyskać świadectwo ukończenia szkoły podstawowej, gimnazjum lub liceum ogólnokształcącego na podstawie egzaminów eksternistycznych (Art. 10 Ustawy o systemie oświaty), ale zakres tych możliwości nie odpowiada współczesnym potrzebom.</p> <p>Rozszerzenie tych możliwości wymaga wprowadzenia zmian w przepisach prawa i przygotowania odpowiedniej infrastruktury instytucjonalnej.</p>
7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach	<p>Rozbudowa systemu <i>walidacji</i> efektów uczenia się osiągniętych poza edukacją formalną stanowi ważny kierunek działania w ramach polityki na rzecz uczenia się przez całe życie.</p> <p>Powszechne i rzetelne wdrożenie właściwie rozumianej <i>walidacji</i> znacznie ograniczy rozmiary fikcji edukacyjnej w Polsce.</p>
8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki	<ul style="list-style-type: none"> - Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, - Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 roku w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET).
9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK	<i>Efekty uczenia się</i> <i>Krajowy system kwalifikacji</i> <i>Kwalifikacja</i>

10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach	Hasło walidacja nie występuje w innych znaczeniach.
11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle	Pojęcie to nie funkcjonowało w polskiej tradycji, nie ma więc w języku innych terminów, które wyrażałyby treść hasła.

Hasło	WIEDZA	KNOWLEDGE
1) Definicja przyjęta przez Komitet Sterujący KRK w 2011 r.	Wiedza to zbiór uzasadnionych sądów (opisów faktów, teorii oraz zasad postępowania) będących wynikiem poznawczej działalności człowieka. Wiedza jest przyswajana w procesie uczenia się. Wiedza jest podstawą działań w obszarze pracy i organizacji społeczeństwa.	<i>Knowledge is a set of well-grounded judgments (description of facts, theories and rules of conduct) resulting from the cognitive activity of a human being. Knowledge is acquired in the process of learning. Knowledge constitutes the basis for human activity in the area of labour and the organisation of society.</i>
2) Komentarz	<p>Powyższa definicja jest modyfikacją definicji podanej w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady⁷⁴ z 2008 roku oraz definicji podanej w opracowaniu CEDEFOP⁷⁵.</p> <p>Deskryptory w ramie kwalifikacji (ERK i PRK) opisują efekty uczenia się w trzech kategoriach. Jedną z nich jest wiedza.</p>	<p><i>The above is a modified definition included in the Recommendation of the European Parliament and of the Council of 2008 and the CEDEFOP definition.</i></p> <p><i>Descriptors in the EQF and PQF describe learning outcomes in terms of three categories. One of these is knowledge.</i></p>
3) Synonimy i terminy używane zamiennie	W języku polskim brak synonimu i wyrazów, które można by w sposób prawidłowy użyć zamiennie.	
4) Inne terminy o zbliżonym znaczeniu	<p><i>Erudycja</i></p> <p><i>Bogaty zasób wiadomości</i></p> <p><i>Znajomość (danej dziedziny)</i></p> <p><i>Gruntowne wykształcenie</i></p>	
5) Potoczne rozumienie hasła	W języku potocznym hasło jest rozumiane intuicyjnie mniej więcej zgodnie z podaną definicją.	
6) Odniesienia hasła do realnych sytuacji, zjawisk, faktów (przykłady)	<p>Wiedzę można zdobywać w różny sposób.</p> <p>Typową drogą do wiedzy jest edukacja formalna, ale także poza jej ramami wiele osób potrafi zgromadzić ogromną wiedzę, niekoniecznie tylko w jednej dziedzinie.</p> <p>Ważnym źródłem wiedzy może być zarówno praca zawodowa, jak i realizowanie osobistych pasji (zainteresowań) nie związanych z wykonywanym zawodem.</p>	
7) Wzory poprawnego użycia hasła w różnych kontekstach	<p>Politycy UE wzywają do budowania społeczeństwa opartego na <i>wiedzy</i>.</p> <p>Przyspieszenie rozwoju technologicznego, zmusza nie tylko naukowców do stałego uaktualniania swojej <i>wiedzy</i>.</p>	

⁷⁴ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie.

⁷⁵ CEDEFOP 2008, Terminology of European education and training policy, a selection of 100 key terms, Luxembourg.

8) Odniesienia do europejskich dokumentów dotyczących tej problematyki	<p>- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie.</p>
9) Odniesienia do innych haseł w słowniku KSK	<p><i>Efekty uczenia się</i></p> <p><i>Europejska Rama Kwalifikacji</i></p> <p><i>Kompetencje społeczne</i></p> <p><i>Polska Rama Kwalifikacji</i></p> <p><i>Umiejętności</i></p>
10) Inne znaczenia hasła, które tracą aktualność – obecnie to hasło nie powinno być używane w tych znaczeniach	<p>Termin wiedza ma wiele definicji. Na przykład w encyklopedii PWN⁷⁶ wiedza definiowana jest jako: „ogół wiarygodnych informacji o rzeczywistości wraz z umiejętnością ich wykorzystywania”, a według słownika języka polskiego⁷⁷ jako „zespół przekonań zgodnych z rzeczywistością, ogół umiejętności ludzkich albo danego umysłu”.</p> <p>Wspólnym dla większości definicji pojęcia wiedza jest pierwiastek umiejętności wykorzystania informacji oraz jej przydatność.</p>
11) Inne dotychczas używane terminy wyrażające treść hasła, które obecnie nie powinny już być używane dla wyrażenia treści zawartych w hasle	<p>W życiu codziennym, także w niektórych opracowaniach i dokumentach terminy: wiedza, umiejętności, kompetencje kwalifikacje często są używane zamiennie.</p>

⁷⁶ Nowa encyklopedia powszechna PWN, PWN Warszawa 2004.

⁷⁷ Mały Słownik Języka Polskiego, pod red. S. Skorupki, H. Anderskiej, Z. Łempickiej, PWN, Warszawa 1969.

Część III - INDEKS RZECZOWY

Part III - INDEX

1. Spis wybranych terminów polskich dotyczących zagadnień związanych z krajowym systemem kwalifikacji, w tym ram kwalifikacji.

1. A list of selected Polish terms related to national qualifications system inclusive of qualifications framework

Termin	W opisie hasła	Wiersz	Strona
Akumulacja zaliczonych osiągnięć	Akumulacja zaliczonych osiągnięć	1-11	17-19
Certyfikacja	Edukacja formalna	11	24-26
	Edukacja pozaformalna	11	28-30
	Walidacja	4	62-64
Certyfikat	Kwalifikacja	1, 3, 5, 7, 11	40-44
	Poziom kwalifikacji	2	48-49
	Walidacja	1	62-64
Deskryptory	Deskryptory	1-11	21-23
Dokształcanie	Edukacja pozaformalna	4	28-30
Doskonalenie zawodowe	Edukacja pozaformalna	4, 11	28-30
Doczucanie	Edukacja pozaformalna	4	28-30
ECTS	Akumulacja zaliczonych osiągnięć	2, 6, 7, 8	18-20
	Przenoszenie zaliczonych osiągnięć	6, 8,	50-51
ECVET	Akumulacja zaliczonych osiągnięć	2, 6, 8	18-20
	Edukacja formalna	8	24-27
	Efekty uczenia się	7, 8	31-32
	Kwalifikacja	8	40-44
	Poziom kwalifikacji	8	48-49
	Przenoszenie zaliczonych osiągnięć	8	50-51
	Walidacja	2, 8	62-64
Edukacja formalna	Edukacja formalna	1-11	24-27
Edukacja instytucjonalna	Edukacja formalna	4	24-27
Edukacja pozaformalna	Edukacja pozaformalna	1-11	28-30
Edukacja zinstytucjonalizowana	Edukacja formalna	4	24-27

Efekty kształcenia	Deskryptory	7	21-23
	Efekty uczenia się	2, 3, 11	31-32
Efekty uczenia się	Efekty uczenia się	1-11	31-32
Europejska Rama Kwalifikacji	Europejska Rama Kwalifikacji	1-11	32-35
Kompetencje	Akumulacja zaliczonych osiągnięć	2	18-20
	Edukacja formalna	7, 8	24-27
	Efekty uczenia się	3,6	31-32
	Europejska Rama Kwalifikacji	8	33-35
	Kompetencje społeczne	2,8	36-37
	Kwalifikacja	1, 2, 5, 6,	40-44
	Poziom kwalifikacji	8	48-49
	Uczenie się nieformalne	1	52-54
	Umiejętności	6, 11	60-61
	Uznawanie kwalifikacji	2, 11	58-59
Kompetencje społeczne	Kompetencje społeczne	1-11	36-37
Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego	Polska Rama Kwalifikacji	2	45-47
Krajowy rejestr kwalifikacji	Edukacja formalna	1, 2	24-27
	Edukacja pozaformalna	1, 2, 6	28-30
	Kwalifikacja	1, 7,	40-44
	Walidacja	1	62-64
Krajowy system kwalifikacji	Krajowy system kwalifikacji	1-11	38-39
Kształcenie	Akumulacja zaliczonych osiągnięć	6	18-20
	Edukacja formalna	1, 3, 4, 6, 8, 11	24-27
	Edukacja pozaformalna	1, 2, 3, 6, 11	28-30
	Kwalifikacja	6	40-44
	Polska Rama Kwalifikacji	7	45-47
	Uczenie się nieformalne	2, 10	52-54
	Walidacja	2, 3, 6	62-64
Kształcenie dorosłych	Edukacja pozaformalna	11	28-30
Kształcenie incydentalne	Uczenie się nieformalne	11	52-54
	Uczenie się samodzielne	11	55-57
Kształcenie korespondencyjne	Edukacja pozaformalna	11	28-30
Kształcenie pozaszkolne	Edukacja pozaformalna	11	28-30

Kształcenie ustawiczne	Edukacja pozaformalna	11	28-30
	Uczenie się nieformalne	8	52-54
Kształcenie zawodowe	Edukacja formalna	11	24-27
	Edukacja pozaformalna	11	28-30
	Umiejętności	10	60-61
Kwalifikacja	Kwalifikacja	1-11	40-44
Kwalifikacja cząstkowa	Kwalifikacja	2, 4	40-44
Kwalifikacja pełna	Kwalifikacja	2, 4	40-44
Kwalifikacja składowa	Kwalifikacja	2, 4	40-44
Kwalifikacja złożona	Kwalifikacja	2, 4	40-44
Kwalifikacja zawodowa	Edukacja pozaformalna	11	28-30
	Kwalifikacja	10, 11	40-44
	Poziom kwalifikacji	4, 11	48-49
	Uznawanie kwalifikacji	6	58-59
Nakład pracy	Akumulacja zaliczonych osiągnięć	2, 7	18-20
Nauka własna	Uczenie się nieformalne	4	52-54
Podnoszenie kwalifikacji	Edukacja pozaformalna	4	28-30
	Kwalifikacja	11	40-44
Polska Rama Kwalifikacji	Polska Rama Kwalifikacji	1-11	45-47
Porównywanie kwalifikacji	Europejska Rama Kwalifikacji	1, 6	32-35
Postawa	Kompetencje społeczne	3, 11	36-37
	Uczenie się nieformalne	11	52-54
Poziom kształcenia	Akumulacja zaliczonych osiągnięć	2	18-20
	Deskryptory	6	21-23
	Poziom kwalifikacji	4	48-49
Poziom kwalifikacji	Poziom kwalifikacji	1-11	48-49
	Deskryptory	2, 6	21-23
Poziom kwalifikacji zawodowych	Kwalifikacja	10	40-45
	Poziom kwalifikacji	4, 11	48-49
Poziom wykształcenia	Poziom kwalifikacji	4	48-49
Proces boloński	Akumulacja zaliczonych osiągnięć	2	18-20
	Przenoszenie zaliczonych osiągnięć	6	50-51
Przenoszenie zaliczonych osiągnięć	Przenoszenie zaliczonych osiągnięć	1-11	50-51
Samokształcenie	Uczenie się nieformalne	4	52-54
	Uczenie się samodzielne	3, 11	55-57
Samouctwo	Uczenie się samodzielne	11	55-57

Samouk	Uczenie się nieformalne	4, 6	52-54
	Uczenie się samodzielne	4, 6	55-57
Sektorowe (branżowe) ramy kwalifikacji	Europejska Rama Kwalifikacji	6	32-35
System kształcenia	Edukacja formalna	11	24-27
Szkolenie	Edukacja formalna	1, 6, 8, 11	24-27
	Edukacja pozaformalna	1, 2, 4, 6, 11	28-30
	Poziom kwalifikacji	8	48-49
	Uczenie się nieformalne	2	52-54
Świadectwo	Edukacja pozaformalna	1	28-30
	Efekty uczenia się	5	31-32
	Kwalifikacja	1, 3, 5, 7, 10, 11	40-44
	Walidacja	1, 3, 6	62-64
Uczenie się bez profesjonalnego wsparcia/pomocy profesjonalisty	Uczenie się nieformalne	2, 3	52-54
	Uczenie się samodzielne	1	55-57
Uczenie się na własną rękę	Uczenie się nieformalne	4	52-54
	Uczenie się samodzielne	4	55-57
Uczenie się nieformalne	Uczenie się nieformalne	1-11	52-54
Uczenie się samodzielne	Uczenie się samodzielne	1-11	55-57
	Uczenie się nieformalne	4	52-54
Uczenie się we własnym zakresie	Uczenie się samodzielne	4	55-57
Umiejętności	Umiejętności	1-11	60-61
Uznawanie kwalifikacji	Uznawanie kwalifikacji	1-11	58-59
Walidacja	Walidacja	1-11	62-64
Wiedza	Wiedza	1-11	65-66
Wynik kształcenia	Efekty uczenia się	11	31-33
Wynik nauczania	Efekty uczenia się	4	31-33

2. A list of selected Polish terms related to national qualifications system inclusive of qualifications framework

2. Spis wybranych terminów polskich dotyczących zagadnień związanych z krajowym systemem kwalifikacji, w tym ram kwalifikacji.

Term	Glossary entry - definition (page)	Box no.	Page no.
Autonomous learning	Autonomous learning	1-11	55-57
Bologna process	Credit accumulation	2	18-20
Competence	Learning outcomes	3,6	30-32
	Social competence	2	36-37
Compound qualification	Qualification	2	40-44
Constituent qualification	Qualification	2	40-44
Credit accumulation	Credit accumulation	1-11	18-20
Descriptors	Descriptors	1-11	21-23
ECTS	Credit accumulation	2, 6, 7	18-20
European Qualifications Framework	European Qualifications Framework	1-11	33-35
ECVET	Credit accumulation	2, 6, 7, 8	18-20
	Learning outcomes	7	30-32
Formal education	Formal education	1-11	24-27
Full qualification	Qualification	2	40-44
Informal learning	Informal learning	1-11	52-54
Knowledge	Knowledge	1-11	65-66
Learning outcomes	Learning outcomes	1-11	30-32
Level of qualification	Qualification level	1-11	48-49
	Descriptors	2,6	21-23
National Qualifications Framework for Higher Education	Polish Qualifications Framework (PQF)	2	45-47
National qualifications register	Formal education	1	24-27
	Qualification	1	40-44
	Validation	1	62-64
National Qualifications System	National qualifications system (NQS)	1-11	38-39
Non-formal education	Non-formal education	1-11	28-30
Partial qualification	Qualification	2	40-44

Polish Qualifications Framework	Polish Qualifications Framework (PQF)	1-11	45-47
Qualification	Qualification	1-11	40-44
Recognition of qualifications	Recognition of qualifications	1-11	58-59
Skills	Skills	1-11	60-61
Social competence	Social competence	1-11	36-37
Transfer of credits	Transfer of credits	1-11	50-51
Unintentional learning	Informal learning	1,2	52-54
Validation	Validation	1-11	62-64

Część IV - BIBLIOGRAFIA

I. Akty prawne i inne dokumenty wykorzystane w pracy nad słownikiem w ujęciu chronologicznym:

Polskie

1. Projekt rządowego dokumentu strategicznego Perspektywa uczenia się przez całe życie, Międzyresortowy Zespół do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji, Warszawa 2011 r. w wersji skierowanej pod obrady Komitetu Stałego Rady Ministrów w czerwcu 2011 r., projekt z 18 marca 2011 r, Biuletyn Informacji Publicznej Ministerstwa Edukacji Narodowej
2. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz jej stosowania (Dz. U. z 2010 Nr 82, poz. 537)
3. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2005 Nr 164 poz. 1365 z późn. zm.)
4. Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2010 r. – tj. Nr 220, poz. 1447 z późn. zm.)
5. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz. U. z 2004 r. Nr 265, poz. 2644 z późn. zm.)
6. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. – tj. Nr 256 poz. 2572 z późn. zm.)
7. Ustawa z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle (Dz. U. z 2002 r. – tj. Nr 112, poz. 979 z późn. zm.)
8. Projekt rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji, w tym opisów efektów kształcenia dla obszarów kształcenia

Międzynarodowe

1. Wspólne sprawozdanie Rady i Komisji z 2010 roku z postępów w realizacji programu prac „Edukacja i szkolenie 2010” (2010/C 117/01), ISSN 1725-5228
2. Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie priorytetów ściślejszej europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego w latach 2011-2020 (2010/C 324/02), Dz.UrzUEC.2010.324.5
3. Konkluzje Rady z dnia 11 maja 2010 r. w sprawie kompetencji pomagających uczyć się przez całe życie i sprzyjających nowym umiejętnościom w nowych miejscach pracy (2010/C 135/03), Dz.UrzUEC.2010.135.8
4. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (2009/C 155/01), Dz.UrzUEC.2009.155.1
5. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET,) (2009/C 155/02), Dz.UrzUEC.2009.155.11
6. Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego COM(2008) 179 wersja ostateczna – 2008/0069 COD) (2009/C 100/24), Dz.UrzUEC.2009.100.136
7. Konkluzje Rady z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie strategicznych ram Europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET 2020”) (2009/C 119/02), ISSN 1725-5228 doi:10.3000/17255228. C_2009.119. pol
8. Europejskie ramy kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (ERK) – informator Komisja Europejska Europejskie ramy kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (ERK) Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich 2009 — 15 str. — 21 X 29,7 cm ISBN 978-92-79-08486-7 doi 10.2766/25471
9. Konkluzje Rady z dnia 22 maja 2008 r. w sprawie uczenia się dorosłych (2008/C 140/09), Dz.UrzUEC.2008.140.10 (Zaw)

10. Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (C 111/1), ISSN 1725-5228
11. Rezolucja Rady z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie kształcenia i szkolenia jako sił napędowych strategii lizbońskiej (2007/C 300/01), Dz.UrzUEC.2007.300.1
12. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE), Dz.UrzUEL.2006.394.10
13. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie mobilności transnarodowej we Wspólnocie w celach edukacji i szkolenia: Europejska Karta na rzecz Jakości Mobilności (2006/961/WE), Dz.UrzUEL.2006.394.5
14. Komunikat helsiński w sprawie ściślejszej europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego. Komunikat europejskich ministrów odpowiedzialnych za kształcenie i szkolenie zawodowe, europejskich partnerów społecznych i Komisji Europejskiej, zebranych w Helsinkach w dniu 5 grudnia 2006 r. w celu przeglądu priorytetów i strategii procesu kopenhaskiego
15. Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r. ustanawiająca program działań w zakresie uczenia się przez całe życie (1720/2006/WE), Dz.UrzUEL.2006.327.45 (Dec)
16. Komunikat Komisji Wspólnot Europejskich - Kształcenie dorosłych: Nigdy nie jest za późno na naukę (COM/2006/0614 końcowy)
17. Decyzja Rady z dnia 18 lipca 2006 r. w sprawie wytycznych dla polityk zatrudnienia państw członkowskich (2006/544/WE), Dz.UrzUEL.2006.215.26 (Dec)
18. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (2005/36/WE), Dz.UrzUEL.2005.255.22
19. Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie jednolitych ram wspólnotowych dla przejrzystości kwalifikacji i kompetencji (Europass) (2241/2004/WE), Dz.UrzUEL.2004.390.6 (R)
20. Uchwała Rady z 27 czerwca 2002 r. w sprawie kształcenia ustawicznego (2002/C 163/01) (Dz. U. 2002 nr C 163)
21. Wspólna Deklaracja Europejskich Ministrów Edukacji, zebranych w Bolonii w dniu 19 września 1999 r.
22. Konwencja o uznawaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w regionie europejskim, Rada Europy, Lizbona 1997 (Dz. U. 2004 nr 233, poz. 2339) oraz związane z tym Oświadczenie Rządowe z dnia 30 lipca 2004 r. w sprawie mocy obowiązującej Konwencji o uznaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w Regionie Europejskim, sporządzonej w Lizbonie dnia 11 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 233, poz. 2340)

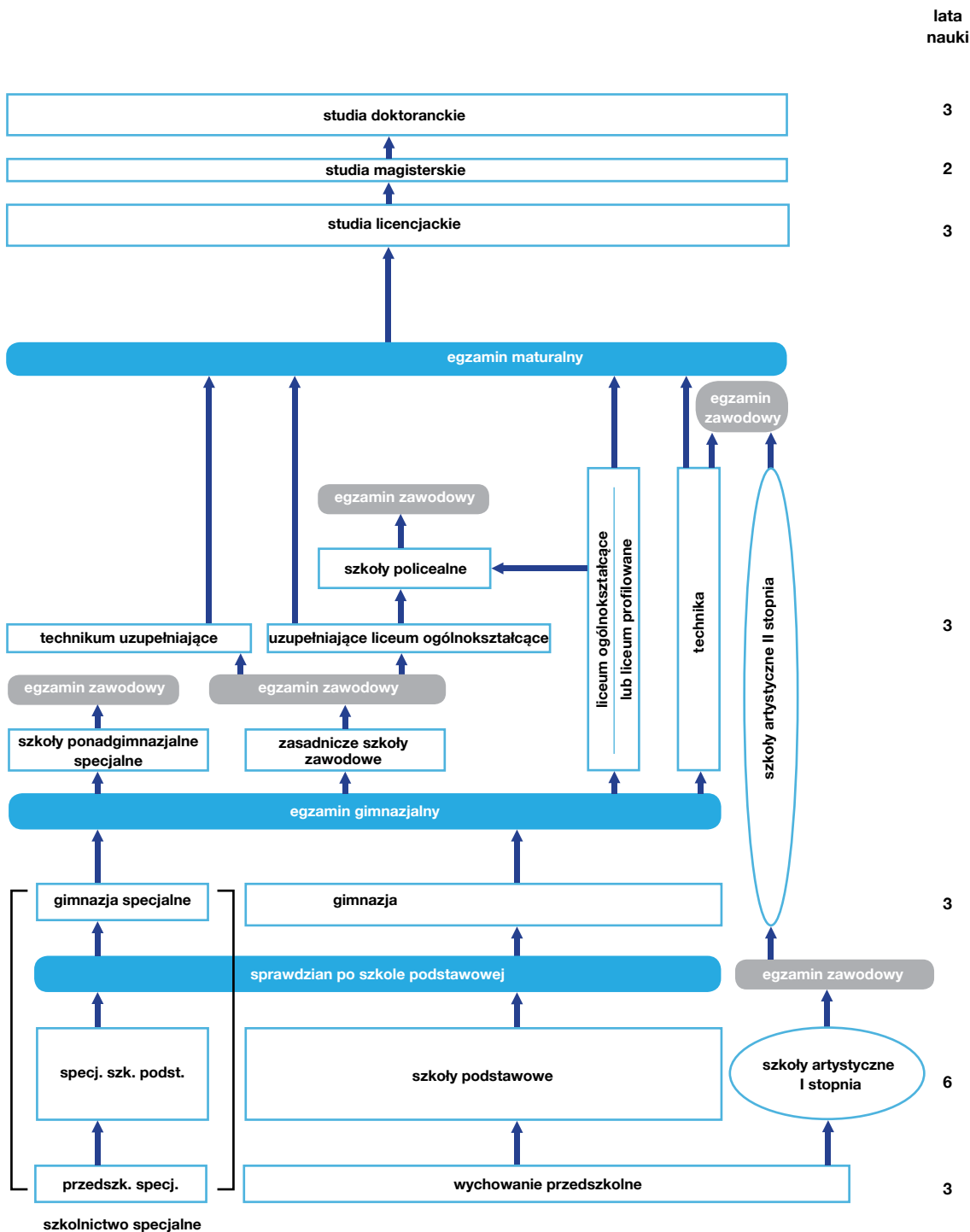
II. Najważniejsze publikacje wykorzystane w pracy nad słownikiem:

1. Adam S., *An introduction to learning outcomes*, [w:] EUA Bologna Handbook 2007
2. Allais S., *The implementation and impact of National Qualifications Frameworks: Report of a study in 16 countries*, ILO, Geneva 2010
3. Bednarczyk H., I. Woźniak, S. Kwiatkowski (red.), *Krajowe standardy kwalifikacji zawodowych. Rozwój i współpraca*, MPiPS, Warszawa 2007
4. Brockmann M., L. Clarke, Ch. Winch, *Knowledge, Skills and Competence in the European labour Market. What's in a vocational qualification?*, Routledge, London and New York 2011
5. Castejon J., B. Chakroun, M. Coles, A. Deij, V. McBride (ed.), *Developing qualifications frameworks in EU partner countries. Modernising Education and Training*, Anthem Press 2011
6. Centralna Komisja Egzaminacyjna <http://www.cke.edu.pl/>
7. Chmielecka E. (red.), *Autonomia programowa uczelni. Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego*, MNiSW, Warszawa 2010
8. Chmielecka E. (red.), *Od Europejskich do Krajowych Ram Kwalifikacji*, Warszawa 2009
9. *Classification of learning activities – Manual*, European Commission, Eurostat, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities 2006

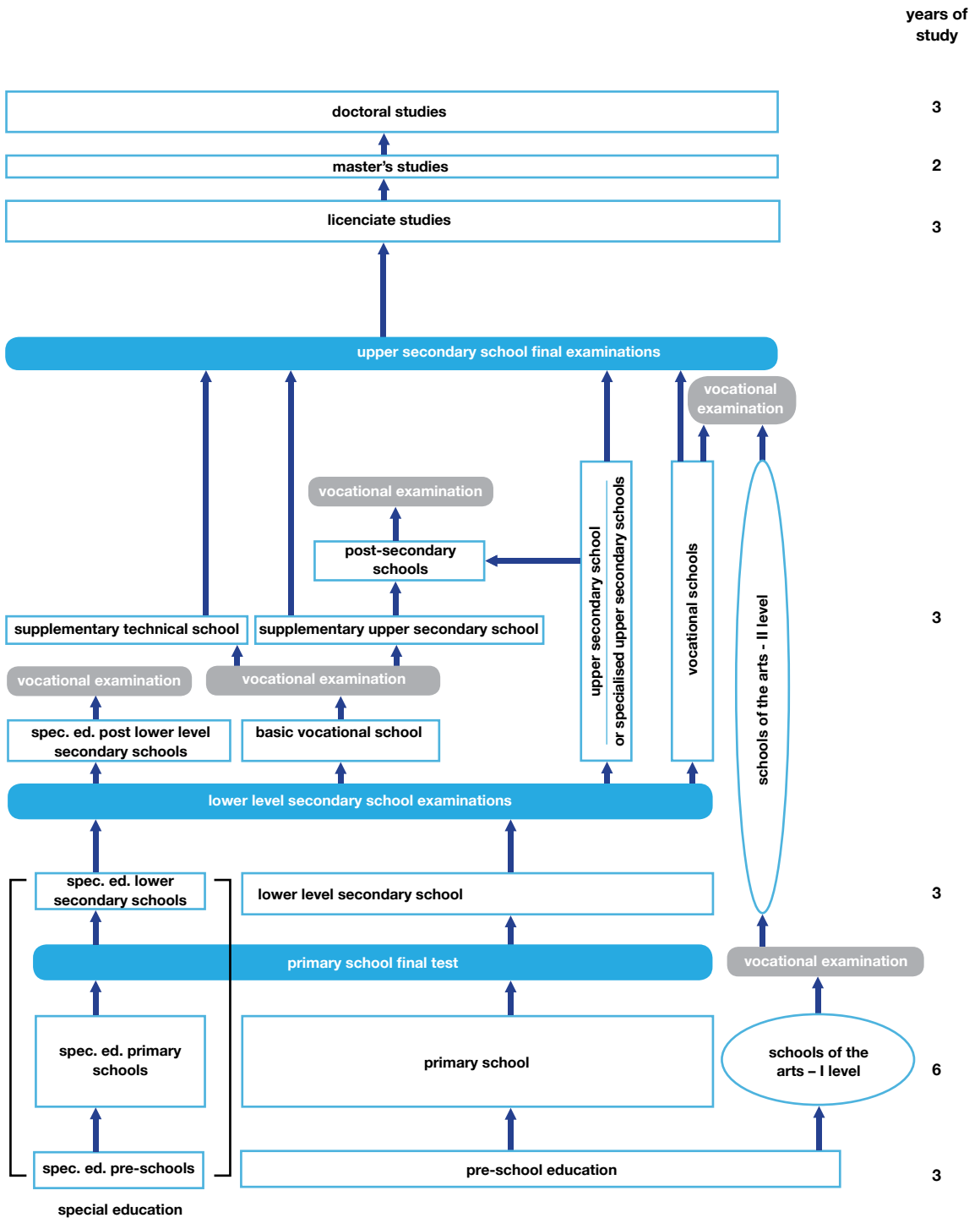
10. Coles M., *Referencing national qualifications levels to the EQF. European Qualifications Framework Series: Note 3*, Luxembourg: Publications Office of the European Union 2011
11. ECTS Users' Guide, Luxembourg: *Office for Official Publications of the European Communities* 2009
12. *Encyklopedia Pedagogiczna XXI w.*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2003
13. *Encyklopedia Pedagogiczna*, Fundacja Innowacja, Warszawa 1993
14. *EUA Bologna Handbook. Making Bologna Work*, EUA, RAABE, 2006-2011
15. *Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów; przewodnik dla użytkowników*, FRSE, Warszawa 2009
16. *Glosariusz Terminów i Pojęć używanych w europejskich programach współpracy w dziedzinie edukacji*, FRSE, Warszawa 2010
17. Goźlińska E., *Słowniczek nowych terminów w praktyce szkolnej*, Wydawnictwo CODN, Warszawa 1997
18. Inglis F., L. Aers, *Key Concepts in Education*, SAGE, London 2008
19. *International Standard Classification of Education: ISCED 1997*, UNESCO, Montreal 2006
20. *Kształcenie dorosłych*, GUS, Warszawa 2009
21. Kwiatkowski S. M. (red.), *Kwalifikacje zawodowe na współczesnym rynku pracy*, IBE, Warszawa 2004
22. *Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training*, Paris 2010
23. *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, PWN, Warszawa 2004
24. Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2001
25. *Organizacja systemu edukacji w Polsce 2009/10*, Eurydice, EACEA 2010
26. *Pangloss - Glosariusz terminów Krajowej Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego*, [w:] E. Chmielecka (red.), *Od Europejskich do Krajowych Ram Kwalifikacji*, Warszawa 2009
27. Skorupka S., H. Anderska, Z. Łempicka (red.), *Mały Słownik Języka Polskiego*, PWN, Warszawa 1969
28. Słownik pojęć KRK http://www.nauka.gov.pl/finansowanie/fundusze_europejskie/program_operacyjny_kapital_ludzki/krajowe_ramy_kwalifikacji/zestawienie_definicji_krk/
29. Słownik PWN on-line <http://sjp.pwn.pl/slownik>
30. *Słownik wyrazów obcych*, PIW, Warszawa 1967
31. *Terminology of European education and training policy, a selection of 100 key terms*, Cedefop, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities 2008
32. *The shift to learning outcomes. Conceptual, political and practical developments in Europe*, Cedefop, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities 2008
33. *The system of education in Poland*, Eurydice, Warszawa 2010
34. Tight M., *Key Concepts in Adult Education and Training*. 2nd Edition, Routledge, London and New York 2002
35. Urbanik J., *Glosariusz Europejskich i Krajowych Ram Kwalifikacji – Komentarz*, [w:] E. Chmielecka (red.), *Od Europejskich do Krajowych Ram Kwalifikacji*, Warszawa 2009

Część V - ILUSTRACJE

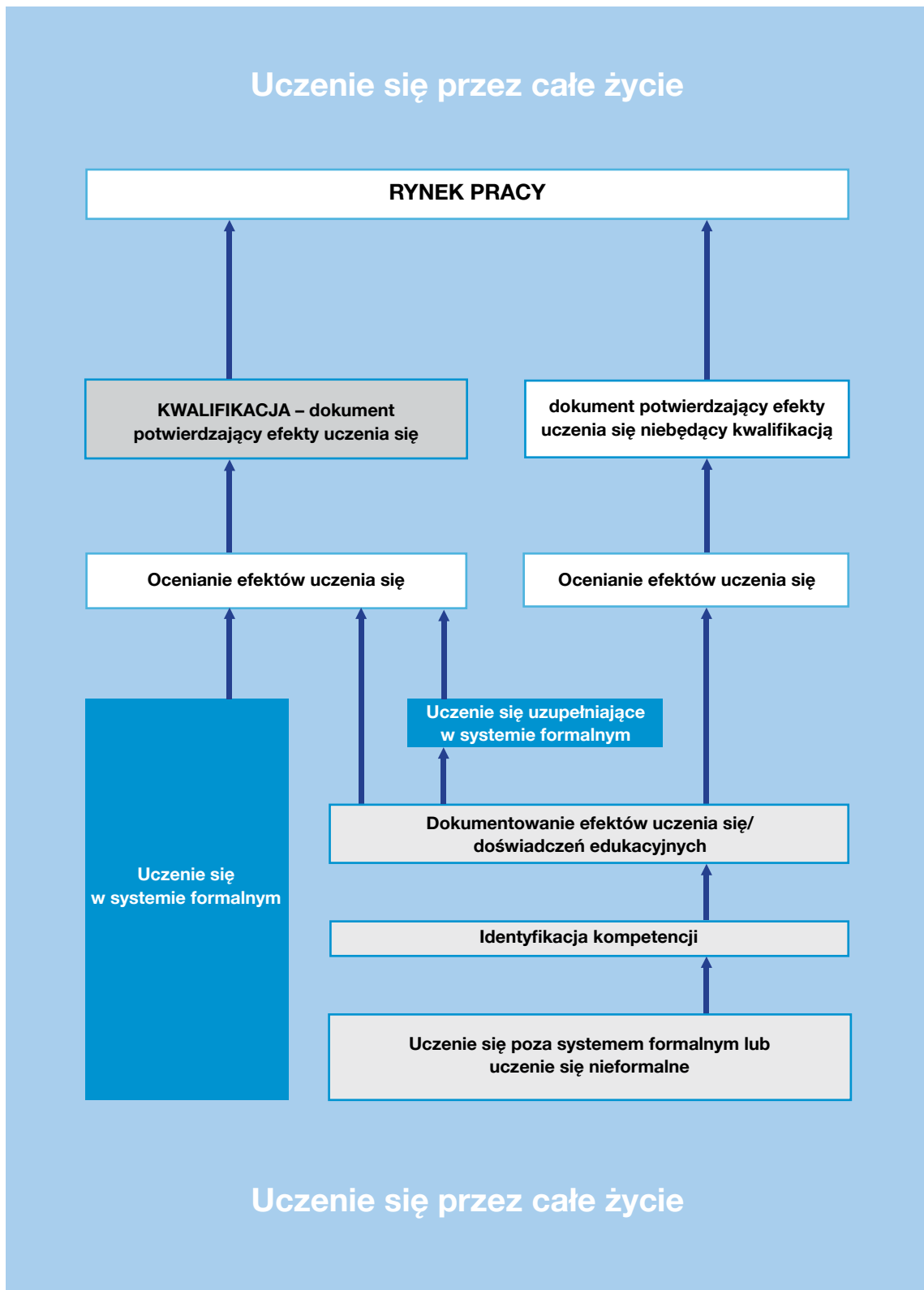
System polskiej edukacji z uwzględnieniem egzaminów

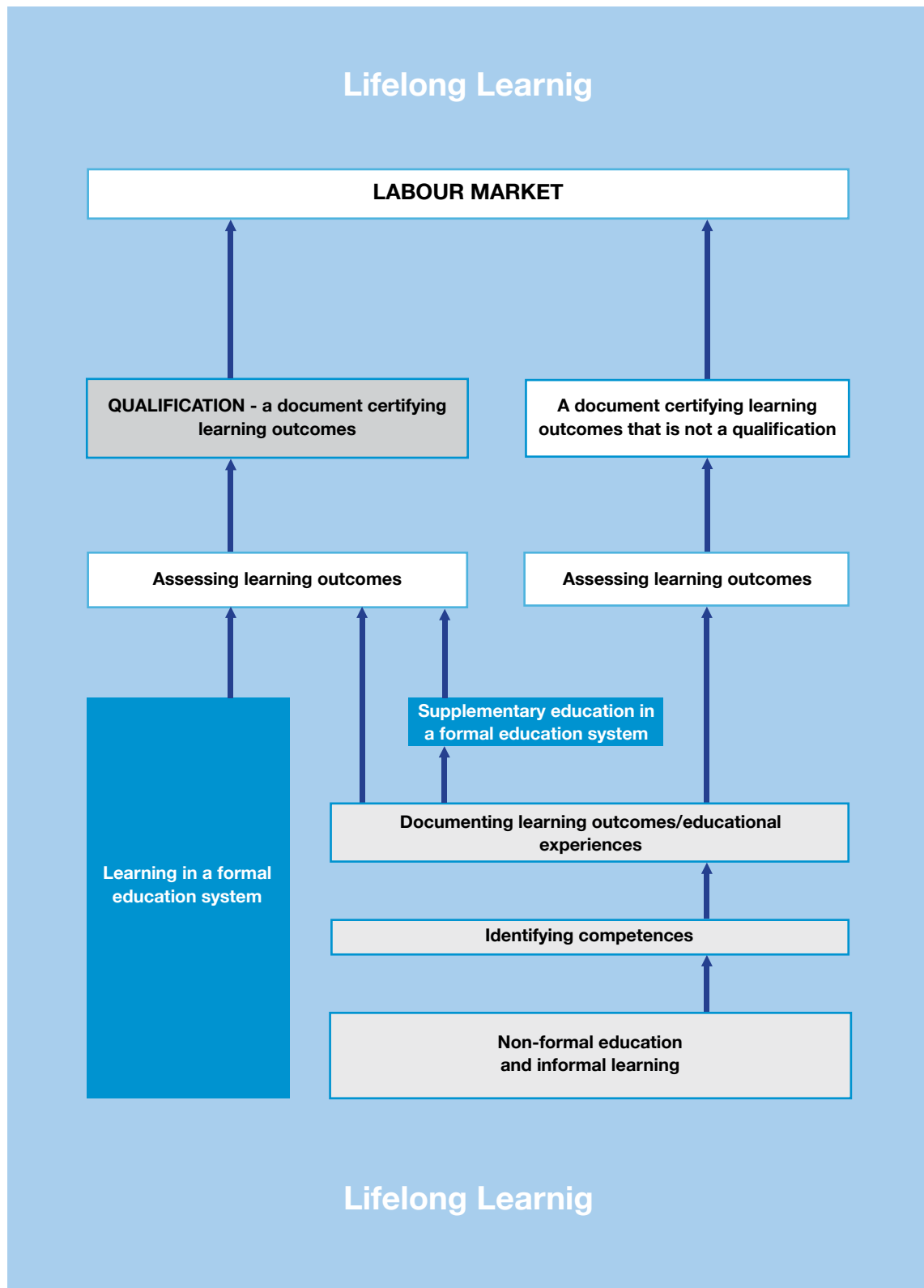
The education system in Poland, including the examination schedule

Ogólny schemat dochodzenia do kwalifikacji

The general scheme of validation

Zdobywanie kwalifikacji w Polsce: księgowi

<p>księgowy</p> <p>Nadanie kwalifikacji po zdaniu egzaminu przed okręgową komisją egzaminacyjną SKwP</p> <p>Wymagania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykształcenie co najmniej średnie 	<p>specjalista ds. rachunkowości</p> <p>Nadanie kwalifikacji po zdaniu egzaminu przed okręgową komisją egzaminacyjną SKwP</p> <p>Wymagania:</p> <p>Wykształcenie co najmniej średnie oraz wiedza i umiejętności księgowego potwierdzone:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaświadczeniem uzyskanym po egzaminie kończącym kształcenie I stopnia prowadzone przez SKwP lub • tytułem technika rachunkowości lub • inną formą uznaną przez organizatora kształcenia za równoważną 	<p>główny księgowy</p> <p>Nadanie kwalifikacji po zdaniu egzaminu przed okręgową komisją egzaminacyjną SKwP</p> <p>Wymagania:</p> <p>Wykształcenie wyższe lub średnie oraz posiadanie wiedzy i umiejętności specjalisty ds. rachunkowości potwierdzonych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaświadczeniem kwalifikacyjnym uzyskanym po egzaminie kończącym kształcenie prowadzone przez SKwP II stopnia lub certyfikatem księgowym uprawniającym do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, wydanym przez MF lub • tytułem magistra lub dyplomem licencjata o specjalności rachunkowości, uzyskanym na uczelni, która ma akredytację SKwP lub • tytułem magistra lub dyplomem licencjata i zaliczonym testem sprawdzającym z zakresu wymagań określonych dla II stopnia, przeprowadzanym przez organizatora kształcenia; 	<p>dyplomowany księgowy</p> <p>Nadanie kwalifikacji po zdaniu egzaminu przed okręgową komisją egzaminacyjną SKwP</p> <p>Wymagania:</p> <p>Wykształcenie wyższe lub średnie uprawniające do wstąpienia na studia wyższe oraz posiadanie wiedzy i umiejętności potwierdzonych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaświadczeniem kwalifikacyjnym uzyskanym po egzaminie kończącym kształcenie prowadzone przez SKwP (główny księgowy) lub zaliczonym testem sprawdzającym z zakresu wymagań określonych dla III stopnia kwalifikacyjnego, • posiadanie praktyki w dziedzinie rachunkowości: <ul style="list-style-type: none"> – co najmniej 2-letniej przy wykształceniu wyższym, – co najmniej 5-letniej przy wykształceniu średnim
---	---	---	---

Uchwała nr 732/110/2009 oraz Uchwała 732/111/2009 Zarządu Głównego Stowarzyszenia Księgowych w Polsce z dnia 20 lipca 2009 r., z późniejszymi zmianami.

Zdobywanie kwalifikacji w Polsce: lekarze

lekarz z prawem wykonywania zawodu	lekarz specjalista
Nadanie kwalifikacji po zdaniu Lekarskiego Egzaminu Państwowego	Nadanie kwalifikacji po zdaniu egzaminu specjalizacyjnego
<p>Wymagania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • skończenie sześcioletnich, jednolitych studiów na wydziale lekarskim uczelni medycznej • posiadanie dyplomu lekarza • odbycie trzynastomiesięcznego stażu podyplomowego oraz zdanie z wynikiem pozytywnym Lekarskiego Egzaminu Państwowego. 	<p>Wymagania:</p> <p>Odbycie jednolitego szkolenia trwającego 5-6 lat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w ramach etatu rezydenckiego, na podstawie umowy o pracę zawartej na czas określony z jednostką organizacyjną prowadzącą specjalizację (etat rezydencki finansowany jest przez Ministerstwo Zdrowia) • w ramach umowy o pracę, zawartej na czas nieokreślony lub określony okresem trwania specjalizacji z jednostką organizacyjną prowadzącą specjalizację • w ramach urlopu szkoleniowego udzielanego przez pracodawcę na czas trwania specjalizacji (macierzysty zakład pracy udziela urlopu szkoleniowego na czas odbywania specjalizacji w jednostce prowadzącej specjalizację) • w ramach dziennych studiów doktoranckich prowadzonych przez uprawniony podmiot (poszerzenie o program specjalizacji zajęć studiów doktoranckich) • w ramach umowy cywilnoprawnej. <p>W chwili obecnej lekarze mogą specjalizować się w 40 specjalnościach podstawowych.</p> <p>Po uzyskaniu jednej ze specjalizacji podstawowych lekarz może uzyskać jedną z 28 specjalności szczegółowych (określonych rozporządzeniem Ministra Zdrowia)</p>

Ustawa o zawodach lekarza i lekarza dentyisty (Dz.U. 2005 nr 226 poz. 1943)

Zdobywanie kwalifikacji w Polsce: pracownicy banków

<p>samodzielny pracownik bankowy</p>	<p>dyplomowany pracownik bankowy</p> <p>Nadanie kwalifikacji po zdaniu egzaminu na poziomie Studium Bankowości lub egzaminu umożliwiającego otrzymanie Europejskiego Certyfikatu Bankowca ECB EFCB w szkole wyższej, która zawarła z ZBP umowę o współpracy</p>	<p>specjalista bankowy z zakresu jednej ze specjalności:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analiza kredytowa i fundamentalna • operacje bankowe krajowe i zagraniczne • marketing bankowy 	<p>ekspert / menedżer bankowy - w jednej z 4 specjalności zintegrowanych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zarządzanie rozwojem banku • bankowy system płatniczy w rozliczeniach (krajowych i zagranicznych) • działalność banku na rynkach finansowych • zarządzanie aktywami i pasywami banku
<p>Nadanie kwalifikacji po zdaniu egzaminu ABC bankowości w szkole wyższej, która zawarła z ZBP umowę o współpracy</p>	<p>Wymagania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kilkuletni staż pracy w bankowości lub w instytucji finansowej współpracującej z bankiem 	<p>Nadanie kwalifikacji po zdaniu egzaminu na Specjalistę Bankowego w szkole wyższej, która zawarła z ZBP umowę o współpracy</p>	<p>Nadanie kwalifikacji po zdaniu egzaminu organizowanego przez Związek Banków Polskich</p>
<p>Wymagania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • roczny staż pracy w bankowości lub w instytucji finansowej współpracującej z bankiem • nie starszy niż 7 lat dyplom studiów wyższych lub ukończenie studiów podyplomowych na kierunku bankowo-finansowym lub finanse i rachunkowość. 		<p>Wymagania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • posiadanie Certyfikatu ZBP poświadczającego nadanie stopnia zawodowego Dyplomowanego Pracownika Bankowego 	<p>Wymagania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • indywidualne postępowanie kwalifikacyjne uzgadniane z Kapitułą Tytułu Zawodowego Eksperta i Menedżera Bankowego

System Standardów Kwalifikacyjnych w Bankowości Polskiej na podstawie Uchwały Zarządu ZBP z 15 grudnia 2008 r.

Zdobywanie kwalifikacji w Polsce: prokuratorzy

aplikant aplikacji ogólnej	aplikant prokuratorski	prokurator
<p>Nadanie kwalifikacji przez Dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury po zaliczeniu wszystkich sprawdzianów i praktyk.</p>	<p>Nadanie kwalifikacji po zdaniu egzaminu prokuratorskiego w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury przed komisją egzaminacyjną, powołaną przez Ministra Sprawiedliwości.</p>	<p>Nadanie kwalifikacji prokuratora poprzez powołanie decyzją Prokuratora Generalnego w przypadku powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury lub przez Prokuratora Generalnego na wniosek Ministra Obrony Narodowej w przypadku wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury.</p>
<p>Wymagania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich; • posiada nieposzlakowaną opinię; • nie została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe; ani nie jest przeciwko niej prowadzone postępowanie karne o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe; • skończone wyższe studia prawnicze z tytułem magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej 	<p>Wymagania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ukończenie 12-miesięcznej aplikacji ogólnej równoznaczne z uzyskaniem pozytywnych ocen ze wszystkich sprawdzianów i praktyk objętych programem aplikacji. • uzyskanie dyplomu wydawanego przez Dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury • przyjęcie na aplikację sędziowską albo prokuratorską <p>Decyzję o przyjęciu na aplikację sędziowską albo prokuratorską Dyrektor Krajowej Szkoły wydaje według kolejności umieszczenia kandydatów na liście klasyfikacyjnej aplikantów.</p>	<p>Wymagania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ukończenie 30-miesięcznej aplikacji prokuratorskiej i zdanie egzaminu prokuratorskiego (bądź aplikacji sędziowskiej i zdanie egzaminu sędziowskiego) • obywatelstwo polskie i korzystanie z pełni praw cywilnych i obywatelskich; • nieskazitelny charakter; • zdolność, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków prokuratora; • skończone 26 lat; • co najmniej roczny staż pracy w charakterze asesora prokuratorskiego lub sędziego lub służba przez określony przepisami okres w wojskowych jednostkach organizacyjnych prokuratury; <p>Tych wymagań (w części lub całości) nie muszą spełniać osoby wykonujące niektóre zawody prawnicze: sędziowie, adwokaci, radcy prawni, radcy Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, notariusze.</p>

Zdobywanie kwalifikacji w Polsce: rzemieślnicy

czeladnik	mistrz
<p>Nadanie kwalifikacji po zdaniu egzaminu czeladniczego przed komisją egzaminacyjną izby rzemieślniczej</p>	<p>Nadanie kwalifikacji po zdaniu egzaminu mistrzowskiego przed komisją egzaminacyjną izby rzemieślniczej</p>
<p>Wymagania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ukończona nauka zawodu u rzemieślnika (2 lub 3 lata) lub • ukończona nauka w zawodzie w systemie pozaszkolnym lub • 2-letni lub 3-letni staż pracy w zawodzie, w którym ma być egzamin (okres nauki w szkole + zawody pozaszkolne) lub • świadectwo ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej albo innej szkoły ponadpodstawowej, prowadzącej kształcenie zawodowe o kierunku związanym z zawodem, w którym ma być egzamin lub • tytuł zawodowy w zawodzie wchodzącym w zakres zawodu, w którym będzie egzamin po uzyskaniu tytułu zawodowego co najmniej półroczny staż pracy w zawodzie, w którym ma być egzamin <p>Kandydat na czeladnika musi posiadać świadectwo ukończenia gimnazjum albo ośmioletniej szkoły podstawowej</p>	<p>Wymagania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tytuł czeladnika lub równorzędny w zawodzie + 3-letni staż pracy w zawodzie, w którym jest egzamin (albo łącznie 6 lat) • co najmniej przez 6 lat samodzielnie wykonywany zawód, w którym ma być egzamin, w ramach prowadzonej działalności gospodarczej • tytuł czeladnika lub równorzędny w zawodzie wchodzącym w zakres zawodu (pokrewny), w którym ma być zdawany egzamin + 3-letni staż pracy po uzyskaniu tytułu • tytuł mistrza w zawodzie wchodzącym w zakres zawodu, w którym ma być egzamin + 1 rok stażu pracy po uzyskaniu tytułu • świadectwo ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej lub dotychczasowej szkoły ponadpodstawowej, dających wykształcenie średnie, w zawodzie wchodzącym w zakres zawodu, w którym jest egzamin + tytuł zawodowy w tym zawodzie + 2-letni staż pracy po uzyskaniu tytułu • dyplom ukończenia szkoły wyższej na kierunku lub w specjalności w zakresie wchodzącym w zakres zawodu, w którym ma być egzamin, i po uzyskaniu tytułu zawodowego, co najmniej roczny staż pracy w zawodzie <p>Kandydat na mistrza musi posiadać ukończoną co najmniej szkołę ponadgimnazjalną</p>

Podstawa prawna: Ustawa z dnia 22 marca 1989 roku o rzemiośle (Dz.U. Nr 112, poz. 979 z 2002r. – tekst jednolity – oraz Dz.U. Nr 137, poz. 1304 z 2003r.) oraz Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 października 2005 r. w sprawie egzaminów na tytuły czeladnika i mistrza w zawodzie, przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych (Dz.U. z 2005 r. Nr 215, poz.820)

Instytut Badań Edukacyjnych

Instytut Badań Edukacyjnych jest placówką z blisko stuletnią tradycją. Jego głównym zadaniem jest prowadzenie badań podstawowych i stosowanych w edukacji, w tym przede wszystkim badań, analiz i prac rozwojowych przydatnych dla szeroko rozumianej polityki i praktyki edukacyjnej. Instytut zatrudnia ponad 130 badaczy zajmujących się edukacją – socjologów, psychologów, pedagogów, ekonomistów, politologów i przedstawicieli innych dyscyplin naukowych – wybitnych specjalistów w swoich dziedzinach, o różnorodnych doświadczeniach zawodowych, które obejmują oprócz badań naukowych także pracę dydaktyczną, doświadczenie w administracji publicznej czy działalność w organizacjach pozarządowych.

Słownik kluczowych pojęć związanych z Krajowym Systemem Kwalifikacji

Słownik powstał w ramach prac nad projektem Polskiej Ramy Kwalifikacji i pojawieniem się potrzeby ujednoczenia słownictwa i doprecyzowania terminów związanych z systemem kwalifikacji. W trakcie prac eksperci doszli do wniosku, że istotnym warunkiem powodzenia wprowadzenia krajowego systemu kwalifikacji jest jednolity język opisywania tego systemu oraz jego kluczowych elementów.

Wydawca:

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8

01-180 Warszawa

tel. (22) 241 71 00; www.ibe.edu.pl

© Copyright by: Instytut Badań Edukacyjnych,

Warszawa 2011

Egzemplarz bezpłatny